

4

FÜGGETLEN SZEMLE

II. évfolyam.

Szerkeszti: DÉNES BÉLA

1934. június.

Szalatnay Rezső (Pozsony): A magyar-csehszlovák szellemi együttműködésről.

Szabados András: ... a szél (vers)

M. Hegyi Ilona (Marosvásárhely): Hej élet... (Novella)

Thomas Mark: Az esquilinusi Venus

Erdélyi Ágnes (Nagyvárad): Életöröm (vers)

Goda Gábor: A rendes ember. (Regényfolyt.)

Vas István: Egy festőhöz (vers)

Herczeg István: Modern elemi iskolák Budapesten

Feiks Imre: Az angol fasizmus problémái

Justus Pál (Páris): Magyar külkereskedelem.

Görög Imre: A magyar létminimum

Körmendi Zoltán: Néhány sor Móricz Zsigmondhoz

Biró Gábor, Dénes Béla, Erdődi József, Forgács Antal,

Herczeg István, Murányi-Kovács Endre, Sz. A. könyvkritikái

Bajomi Endre, Dénes Béla színházi figyelői.

Ara: **30** fillér.

Felelős szerkesztő és kiadó:

DÉNES BÉLA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

V., Balaton u. 2.

Fogadóóra: szombaton 5—6 órakor.

Tel.: 10-3-80. — Postatak. sz.: 51202.

A következő szám megjelenik:

Július közepén.

Irodalmi rovatvezető:

MURÁNYI-KOVÁCS ENDRE.

Erdélyi szerkesztő:

JANCSÓ ELEMÉR DR. Cluj.

Címlapot tervezte:

DALLOS HANNA.

Megjelenik 10-szer évente.

Évi előfizetési díj 3 P.

Vidéki terjesztő: Central, országos hírlap- és könyvterjesztő váll., Vilmos cs. út 34

Csehszlovákiai terjesztő: Novitas, Bratislava, Dlhá u. 15. Megbizottunk: Weisz Zoltán, Mukacevo, Duchnovicova 14.

Romániai terjesztő: Polyglott, Cluj. Str. Matia 1. — Engedélyezve 1779/934 sz. alatt.

Ára: ck. 2.50. — Lei 14. — Másutt a belföldi ár kétszeresének megfelelő összeg.

Budapest Székesfőváros Gyógyfürdői és Gyógyforrásai

SZENT GELLÉRT GYÓGYFÜRDŐ ÉS SZÁLLÓ

Budapest, I., Szent Gellért-tér 1.

47°-os, rádióaktív hőforrások. Társas termál és termálkád-fürdők. Iszapkezelés „Szent Gellért” kolopi rádiumos gyógyiszappal. Hőkezelés. Elektrotérápia. Gépgyógyászat. Inhalatórium és pneumaiikus kamra. Fényterápia. Szénsavas fürdők. Nőgyógyászati osztály: termál, sós, lúp, vasas és kénes ülfürdővel. Terápiás és diagnosztikus röntgen kémiai és bakteriológiai laboratórium.

ELSŐRANGÚ GYÓGYSZÁLLÓ, a fürdővel közvetlen kapcsolatban. 240 legmodernebb kényelemmel berendezett szoba és lakosztály. Diétás konyha. Gyógyvendégeknek a szobákról jelentékeny engedmény. Kivánságra pensió-rendszer.

SZÉCHENYI GYÓGYFÜRDŐ

Budapest—Városliget

970 m. mélységből feltörő 74 C^o-os hőforrás. Társas- és kád-fürdők. Iszapkezelés. Szénsavas fürdők. Hőlégtkezelés. Gépgyógyászat. Gyönyörű berendezésű népgyógyfürdő. Külön férfi és női osztállyal. Nagyméretű ivócsarnokában ivókúrák, gyomor- és bélbetegeknek, hörg- és garathurutok ellen.

RUDAS GYÓGYFÜRDŐ

az Erzsébet-híd budai hídfőjénél

43—47 C^o-os, erősen rádióaktív gyógyforrások. Gőzfürdője 7 különböző hőfokú medencével a legtökéletesebb fürdést nyújtja. Ivókúrák. Fedett úszócsarnok, nyári tetőnapozóval.

IVÓKURÁK az Erzsébet-híd budai hídfőjénél fakadó hévzforrások vizével

HUNGÁRIA-FORRÁS: kéntartalmú, rádióaktív meszes hévz.

ATTILA KÉNES FORRÁS: erősen kénes rádióaktív meszes hévz.

JUVENTUS RÁDIUMOS FORRÁS: Rádiumemanációt és rádiumsókat tartalmazó erősen rádióaktív meszes hévz.

HARMATVIZ: a Hungária Gyógyforrás szénsavval telített vize. — Kapható mindenütt.

A MAGYAR CSEH-SZLOVÁK SZELLEMI EGYÜTTMŰKÖDÉS RŐL

Írta: SZALATNAI REZSÓ (Pozsony).

A középeurópai kis népek területein, azon a nevezetes földrajzi vonalon, ahol Kelet és Nyugat üzenetét váltanak egymással, széles kultúrák és hírhedt politikai haremeközök közé szorítva élnek egymás mellett: a csehek, szlovákok és magyarok. Történeti szer-

vesség kapcsolja őket egybe, mégis idege-
nebbek és lényeg szerint ismeretlenebbek
arevonásaik egymás előtt, mint az oroszoké
a franciáknál és a franciáké az oroszoknál.
Sajátos, titokzatos és sorsszerű ez az ismeretlenség a tőzsomszédok között. Vagy csak a politika vonta közéjük ezt a természetellenes helyzetet, mely egy idő óta úgy ringatja a szellemi munkások minden fajtáját? Az elmúlt tizenöt esztendőben kétszer jelent meg a magyar könyvpiacra, Budapesten, a kínai és japán költők antológiája, de a legutóbbi százötven esztendő óta még nem kapott érdemes magyar fordítást a cseh költészet. A magyar könyv és a cseh könyv el-
megy egymás mellett, anélkül, hogy találkoznának vagy felismernék egymást. Van valami bántó és indokolatlan abban, ami ma a tizenötéves új középeurópai politikai és gazdasági valóság után, különösen furcsa. Az, hogy a civilizáció alsó folyása (sport, film, ponyvairodalom) átjárja a nemzettesteket s a való szellemi termék kimarad a találkozásból. A fordulat óta volt már eszperantó-kongresszus Budapesten s volt már Prágában is, de mikor fogják megcsinálni a magyar-cseh-szlovák kongresszust? Igaz-e az, hogy a politikai nemzet nem kíván szellemi nemzet is lenni? Igaz-e az, hogy a két nép csak annyira találkozik, amennyire két éjszakai vonat ismeri meg egymást, mikor elrobognak a párhuzamos síneken? Igaz-e az, hogy a magyarok a romantika nemzete, a csehek pedig a realitásé s hogy a vér e más-más üteme hajlítja széjjel őket ennyire? A kérdések csak úgy tódulnak az ember elé, amikor végiggondolja ezt az egész problémát. Nehéz, olykor szinte háládatlan boncolgatni e kérdések egyikét-másikat. Oroszország, Németország és Olaszország közé ékelve élünk s a napi politika ködös levegőjében oly könnyedén s oly mokány felelőtlenséggel ragasztják fel az ostoba vádak céduláit itt is, ott is, hogy elrontsák a tiszták építő munkáját. Úgy érezzük, egyként minden ol-

dalon, hogy épp ez a túlságos politikai szem-
szög okozza azt, hogy hősök helyett csak
szájhősök beszélnek a népek nevében. Pe-
dig már ismert a történeti példa, hogy ami-
kor a hősök szólalnak meg s ők készítik a
munkaprogramot, akkor az valóban a szel-
lemi közeledés és együttműködés megvaló-
sulását mutatja. Gondoljunk csak vissza
arra az időre, huszonöt esztendővel ezelőtt,
amikor két igazi hős, Ady Endre és Hviez-
doslav, váltottak szót a szláv-magyar talál-
kozás sürgős és fenségesen komoly történeti
szükségességéről. Ady a Magyar jakobinus
dalában mondotta, hogy: „Magyar, oláh,
szláv bánat mindigre egy bánat marad. Hi-
szen gyalázatunk, keservünk ezer év óta
rokon, miért nem találkoznak süvöltve az
eszmebarrikádokon?” Nem szabad erről a
versről soha megfeledkeznünk, benne a ma-
gyar és a dunamedencei kultúrbánatnak
megrázó érzései találtak hangot. S a szlo-
vákság sem feledheti el az ő Hviezdoslav-
jának ódáját, Adyhoz írt költeményét,
melyben testvéri visszhangként száll Ady
gondolata: „Dlhy zial' nas totozny je, mien
roznych len ten isty zármutok!”

Igen: ösidők óta elnyomott kis népek zo-
ronganak itt egymás mellett a Duna sor-
osztó völgyében. Még nem élte itt ki magát
sem a magyar, sem a szláv gondolat és ér-
zés, még mindig kerékkötője a társadalmi
kiegyenlítetlenség, a multból visszamaradt
s oly híven őrzött sok történelmi teher. De
eljön a szebb, a teljesebb jövő, mely igaz-
ságra viszi a megtiptortakat mindkét olda-
lon. Így beszéltek a hősök.

Érezték-e Ady és Hviezdoslav, hogy
minden kis nép sorsa azon dől el, hogy szel-
lemi életében öntudatosan, gáncstalanul,
szabályos fejlődési ütemben tud-e haladni?
Érezték bizonyára s tudjuk: mondták is,
hogy itt nem segít rajtunk, magyarokon és
szlovákokon egyaránt, a nagy európai kultú-
rák érdekközösségéhez való csatlakozás.
Ránkfeküdt a germán szellemiség emberöl-
tők óta s egyként nehezebb a lélegzésünk
miatta. Ma tudjuk ezt, jobban, mint valaha
és naponként érezzük, hogy eme asszimilá-
ció ellen szellemi életünk nem egy síkján
oly hareot vívunk érvényesülésünk érdeké-
ben, melyet már egyszer a 19-ik században
történelmi esedékességgel megvívtunk.

Össze kell fogni azoknak, — így szól az Élet törvénye, — akiknek sorsa hasonlatos, akiknek célja egy s munkájuk módja sem igen lehet más. Találkoznia kell a magyaroknak, a csehnek és a szlováknak a szellemi élet mezőin. Ez annyira a szellem embereinek a kívánsága, annyira sajátos kulturális probléma nálunk, hogy az ötletszerűségek és esetlegességek túl most már komoly ideológiai és technikai alapot kell számára biztosítanunk. Igen: lehet ezt tagadni, lehet e szellemi közeledés ellen harcolni és gáncsokat vetni útjába, de kibújni belőle nem lehet. A fiatal szlovák generáció egyik tagja, a regényíró Milo Urban, két évvel ezelőtt dokumentumszerűen szögezte le egy cikkében a következőket: „A legfontosabb feladatnak tartom azt, hogy megtaláljuk a természetes kontaktust a magyar irodalommal és ennek az irodalomnak a közvetítésére révén az objektív magyar nyilvánosság ama részével, mely törekvéseinket nem a sovíniszta politika jelszavai szerint ítéli meg, hanem magasabb történelmi és kulturális szempontból. Hiszen igen fontos kiegyenlítő folyamatról van szó. Ma a legjobb úton vagyunk, hogy két-három évtized múlva Magyarország terra incognita legyen számunkra. Iskoláinkból olyan generációk kerülnek ki, amelyeknek fogalmuk sincs a magyar nyelvről, a magyar irodalomról. Nemzetiségi szempontból ez talán természetes, de nem lehet természetes kulturális szempontból, annál is kevésbé, mivel már Magyarországgal való szomszéd helyzetünk több tekintetben egymásra utal bennünket. Hogy hova vezetne az abszolút elszigetelődés szellemi szempontból is, ezt ma nehezen tudjuk elképzelni, de biztosan semmi jóra.“ Valljuk és szóvá tesszük, hogy a magyaroknak a szlávokhoz való közeledése elsősorban az itteni szlovákságon vezet keresztül, mint ahogy a kisebbségi magyarság is természetes és kikerülhetetlen híd bárki számára az egész magyarság felé.

S nem véletlenül van ez így, hogy épp az új nemzedék tagjai azok, mindkét oldalon, akik először jelentkeztek őszintén ezzel a gondolattal s akik máig is tartják a zászlaját. Miért? Maga Urban mondja említett cikkében, hogy a mai politikai viszonyok közt a még élő régi generációkkal nem igen lehet boldogulni, sőt kizártnak tartja, hogy velük és általuk ez a szellemi együttműködés valóban létrejöjjön. „A rossz emlékek és a gyűlölet — írja — nem alkalmas talaj a közeledés megteremtésére. Véleményem szerint meg kell várniuk azokat a generációkat, amelyek ettől a — mondhatnám — eredendő büntől mentesek lesznek.“ De nemesak az ország szerint van ez így s talán a magyaroknál, hanem általában; jellegzetes vonás ez ma az utódállamok társadalmi és politikai rétegződésében, mindenütt, így a szlovákoknál és a csehknél is. Ami 1918 előtt elképzelhetetlen volt, ma komoly problémafelvetés és munkaprogram lett: az új magyar nemzedék publicisztikában és szépirodalomban felvetette a szláv-magyar kulturális érintkezés ügyét. Rá akarunk itt mutatni főleg erre. Mielőtt azonban ezt megtennők s az irodalmi kapcsolatok krónikáját és programját ismertetnők, meg kell állapítanunk, hogy írásunk teljes mértékben színtörténeti utakra és célokra kívánja felhívni az olvasó figyelmét s politikai vonatkozásai nincsenek. Ezzel azonban nem állítjuk azt, mintha a politikai és gazdasági harmónia Csehszlovákia és Magyarország közt nem jelentené a kulturális munka előfeltételeit. Sőt valljuk azt is, ahogy öntudatosan évek óta hirdetjük, hogy a következetes nemzetiségi szabadság megadása, a csehszlovákiai magyarság teljes fizikai és szellemi erőinek érvényesülése az államban, féltétőlja a bizalmatlanság gátjait s tiszta táblát teremt, amelyre az utódok bizalommal írhatják fel az alkotó munka boldog jeleit.

(Részlet a pozsonyi M. F. cikkéből).

. . . a szél

*Szent tavaszrajadásban nyög a föld,
s ezer színpompás virágban
csókolja életre lelkét a nap!
Sudár fiatal fák feszülő inakkal
állnak sugár özönében a napnak,
s milliónyi ágon rügyek ropogása
dícséri a nagy szerető élető hevét!
Levelek csendülve csattannak ki
a fák ujjai hegyén,*

*ch mámoros méhek muzsikája dől reám,
és zilált rongyok közt motoz
a friss tavasszagú szél, míg népem
telet nyujtózza nyomorult tagjaiból
s csontok ropognak, ahogy keze öklöbe*
[szorul
ha úri földeken jár a szeme; s a szél,
a friss tavasszagú szél

Szabados András

Kimentem az állatkertbe. Most már másodszor ezen a tavaszon. Mert a multkor nem láthattam minden ketrecet, köbevált barlangot és vízzel telt medencét. Nem láthattam. Megakadtam mindjárt a kert elején egy ketrec előtt, egy majom előtt. Valószínűleg örült volt, vagy ha nem, akkor jó véget nem jósolhatok neki.

Három másik majom is ugrándozott a ketrecben. Meglehetősen vidámak voltak. Kivéve az én majomomat, aki egy bizonyos kis területen le és fel szaladgált, teljesen egyformán: oda tíz lépést — vissza tízet és mindannyiszor emberkezét a rácsnak lökve, ahányszor egy ilyen sétájának a végére járt, hogy mintegy lendületet vegyen az újabb úthoz. Nem is ez állította meg, hanem a szabályosság, amellyel rövid útját ismételte, a gyorsaság s a kétségbeesett arkifejzés, amely dominálta emberarcát.

Itt álltam és nem tudtam tovább menni! Csak álltam és esodáltam azt a kitarást, amellyel a vasrácsot ostromolta eredmény nélkül, búskomoran és mégis kitarót.

A magam sorsára ismertem, majoméletemre, hogy bele nem törődöm, hogy újra és újra nekikoppanok a rácsnak... Szóval így.

És ma se volt szerenesém. Az elefánt miatt. Mert tovább nem juthattam, mert órákig néztem kicsi különös szemét az óriási test fölött, mint csillagot, szirttetőre hajlót.

Hányszor mondtam én: — jótékonyággal nem lehet!

És hányszor támadtak ezért.

És ide kellett jönnöm, Budapestre utaznom s a rács mögött az elefántot meglátogatnom, hogy igazoljam magam.

Okos állat az elefánt. Hihetetlenül az.

— Kérj szépen, — mondja neki Pistike s akkor meghajtja egyik lábát nagy teste alatt.

Én már akkor elpirultam. Nagyon szégyelltem magam.

De csak egyedül maradtam szégyenemmel, mert a többiek csoportosan lelkesedtek. Minél nagyobb az elefánt, annál tökéletesebb az öröm, ha meghajlásra bírjuk. Ezt érezték a nézők és Pistike a főszereplőben.

— Kérjél szépen! Még szebben kérj!

Erre az elefánt a másik lábát hajtja be és újra és még szebben kér.

Tízfilléreket szerez ezen az úton. A tízfilléréssel aztán az örhöz megy és egyetlen szelet kenyeret vásárol vele.

Az elefánt az állatkerti látogatók legked-

vesebb barátja. Nagyon népszerű. Ki nem fogy a nézőkből és a tízfilléresekből. Folyton meghajol és folyton újra kér, mert... mert mit jelent egy ekkora éhes testnek egyetlen szeletke kenyér?

És ugye azt mondtam, nagyon okos állat? Igaz is.

Pesti embernek legnagyobb élvezete vidéki ismerőssel megállani rácsa előtt.

Na, próbáld csak meg, adj neki kavicsozt tízfilléres helyett, — bíztatják a jámbor falusit.

S az elefánt jól megnézi magának a passzt, nyugodt lépésekkel a víztartóhoz sétál, ormányába nagy adagot szív, visszajön és hatalmas zuhanyként a csalóra fröcsköl. Okos állat, nem tűri a csalást! Okos. Két filléreseket is elfogad, ezzel azonban nem siet az örhöz. Leteszi: öt darabot összegyűjt előbb...

Nem tűr semmi becsapást barátaitól, akik jönnek, akik adnak neki. Nem. Hanem... hanem a felsőbb hatalommal szemben egészen elvakult.

Megvártam amíg elmentek az emberek. Már kissé szürkült s az ég borultan majdnem sírni kezdett. Én meg álltam a rács előtt és ezeket mondtam neki:

— Nem vagy okos, kedves elefánt! Már bocsáss meg nekem, hogy így beszélek hozzád! Az igazság mindég kemény. Az igazság mindég fáj. Én megmondom neked. Én elárulom neked. Be vagy csapva. Tízfillérért most félkiló kenyeret adnak és te éhesen, de mindég egyetlen darabkéért odaadod. Eszedbe sem jut a felsőbb hatalom ellen lázadni. Még sohasem tetted meg, hogy az örödet piszkos vízzel zuhanyozd. Becsapnak téged. Kihaszalják közgazdasági tudatlanságodat. Elfoglalnak téged tízfilléres látogatókkal, meghajoltatnak és szerepeltetnek, éljenzetnek és okosá kiáltanak ki, miattal a kenyér áráról a legkevesebb fogalmad sines: ó szegény elefánt!

Kinyitottam a pénztárcámat:

— Itt van tíz fillér. Most menj oda. Most követelőzz. Most fél kiló kenyér jár ezért neked. S ha ötdekas szeletkéet ad, nyugodtan és jogosan, ormányod kemény ütésével koppintadsz meg őt.

Az elefánt rámpillantott. A tízfillérést ormányába vette, nyugodt lépésekkel az örhöz ment és odaadta egyetlen szeletkéért. Szemrehányóan néztem.

És ő visszanezett szomorú szemekkel, mintha mondta volna:

Százhusz évet éltem így és nekem már nem érdemes változtatni ezen...

AZ ESQUILINUSI VENUS

Irta: THOMAS MARK.

1.

Az esquilinusi Venust az ötödik században faragta ismeretlen görög művész. Vannak, akik Atalantanak hívják, mert a szobor várja azt, hogy személyes viszonyba lépjenek vele és mi más a névadás, mint az érintés egy neme? Lehet, hogy IV. Alkistos király alatt faragták 471 és 466 között. Talán Knossosból származik Kritios és Nésiotés iskolájából. Némelyek arra gyanakszanak, hogy ion művész faragta Nagy-görögországban, ugyanabban az időben amikor a Delphoi-i kocsihajtó és az Olympia-i Apollon keletkezett. Most a római Palazzo Conservatoreban áll.

Ákárhogyan van, a kocsihajtóval és az olympiai Appollonnal az egyedüli szobor, amelyiken még megvan az archaikus stílus nagyvonalúsága, de megvan az újabb stílusnak a finomságok iránt való érzéke is. Már nincs benne semmi merevség és éppen ezért hiányzik arcáról az a mosoly, amelyik a merevséget feloldja. Az archaikus mosoly az élet jele; ez az a pont, ahol a szobor emberré válik. A mosoly mozdítja meg a követ. Az esquilinusi Venusnak nincsen szüksége arra, hogy megmozdítsák. Már mozog. Az egész szobor mosolyog, nemesak a száj. A nő életre kelt. De még nem puhult meg az életben. Nem érett meg, nem szívott fel anynyi húst, hogy a romlás fogja rajta. Keményen izmos, mégis lágy; fiús, mégis gömbölyű; édes, de a méz természetes édességével, nem a cukoréval. Az ébredés szűzies pillanata, az, amikor hajnalban a szem kinyílik és a nap első termékenyítő fénysugarát fogadja. Még nem hagyta el az anyagot, egészen benne fekszik a kőben, de az élet ébersége már megindult benne. Már nem alszik, de még nincs fenn: most születik. Nincs ennél plasztikusabb pillanat. Az alvó anyagban ébredő mozdulat, — ezt Michelangelo is tudta, amikor Lorenzo Medici síremlékének Hajnalát megfaragta. Csakhogy Michelangelo is elvétí ott, ahol minden szobrász elvétí, kivéve a görögöket: nem tudja, hogy a plasztika dráma. És mert dráma, csak egyetlen gondolatot bír meg: a cselekvés gondolatát. A szobrászat tárgya mindig a mozgás, vagy, ami ugyanaz: a nyugalom. Mert a mozgás és nyugalom együtt dramatikussá, Michelangelo ébredő kőve nem drámai, ennél feszültebb, — ugyanaz: lankadtabb. Nem mozog és visszatér, hanem ki akar törni és összerokkad. A síremlék Hajnalatörök, a Venus Esquilina hajlik. A Hajnal repül, a Venus Esquilina száll. — Rodin megmozdult kőve, ahogy a Balzac-ban megfaragta,

még távolabb áll a görögökétől. Balzac örvényből emelkedik ki, az anyag kavargog. Ez nem a mozgás és nyugalom tiszta drámája, nem az átlátszó élet-halál küzdelem, ami éppen a szobrászat: a mozdulatlanság és mozgás dialogusa. Rodin lírikus: nála nincs is szó küzdeletről. A Balzac páthosz, elszenvedés, nem dráma és így nem is szobor.

2.

Kétezeröttszáz évig az emberiség mindent elkövetett, hogy a szavakat megfossza érzékiségüktől, mégis, bárhol, bárki azt mondja: szép: a szó nyomán feltűnő kép mindig a nő. A szó ma is mélyen erotikus. Minden, ami szép, vonz; a szép kívánatos; felébreszti a vágyat az emberben, hogy megérintse. A csábító és elragadó varázs a szóban, mint immanens öskép lap-pang, mint dinamikus platoní idea. Ez a nő erotikus magnetizmusa. A vonzást nemesak a férfi érzi, a szépet, vagyis a nőt a nő is ugyanúgy megcsodálja és megkívánja, mint a férfi, mert a szépség pozitív életerő, az élet nagy ténye. Lehet, hogy a szépség nyomán a nőben is ugyanolyan vonzalmak ébrednek. A csábítás, a varázs, a bűbáj, egyetemlegesen hat; annyira erotikus, hogy túlesap a nemek korlátján. A nő önmaga is tud gyönyörködni szépségében. A gyermekek is elragadtatva nézik a szép nőt: valószínűleg állatok sem tudják magukat e lényűgöző erő alól kivonni. A szép eredetileg nő jelentett és, ami benne a lényeg, az megmaradt. Szép anyni, mint az a magnetikus vonzás, ami a kívánatos nő lénye. Élethez kötődik, érzéki szó, amelynek fenekén ott csillog az érett nő ösképe: kiterjedésének teltségével, bőrének puhaságával, szemének tűzével, hajának lágy-ságával, járásának ruganyos könnyűségével, — egész erotikus gazdagságában maga az érzéki csábítás. Ezért még részletekben is a lágy haj a szép, a tüzes szem, a feltágok, — mert minden szép, ami a mintát az ösképről, a nőről veszi. Feminin szó, — a szép férfi anyni, mint nőies. Szép ruha anyni, mint olyan vonzó, mint a nő. A szép táj magnetikus a nő erotikus magnetizmusával. Zene, szín, virág, épület, költemény, csak annyiban szép, amennyiben emlékezett arra a szerelmi varázsrá, ami a nőből áramlik. Ezért mindaz, amit a szépség eszmiségéről mondtak oly sok századon át, csak jele volt annak, hogy szeretnék volna megfosztani a szépet anyagiasságától. Nem sikerült. A szépségből ma is, akárhányszor valaki megérinti, elemi erotikus láng csap fel: a férfi

megsemmisítő tehetetlensége a nőben megnyilatkozó öcsesodával szemben.

Ha az ember az esquilinus Venusra azt mondja, hogy szép fiatal nő, szavakat halmoz. Arányos, üde, vonzó, bájos, vagyes: nő. Csábító, elragadó, mind ugyanazt jelenti. Hogy mi ennek a szépségnek legmagasabb pontja? — az, hogy fiatal nő. Mi a fiatal nő tökéletessége? — az, hogy elbűvöl. Mi benne a vonzó? — az, hogy szép. A szépség nem eszmény, hanem valóság, amihez nem kell felemelkedni, mert van.

3.

A ruha az embert demoralizálja. Tiszta emberi viszony csak a meztelenségben van. Az eltakart testiség kivonja magát a tiszta emberi viszonyból. Lawrence azt mondja, ha az ember nem kap elég fényt, büntudatos lesz. A láb, a törzs, a hát, a kar állandó sötétségben, állandó fénytelenységben él s benne a büntudat egy neme fejlődik ki. Szembenáll a világgal, kilép belőle és új életet alapít. Hogy a pincelakásban élő ember kores, annyi, mint a sötétben esirázott növény sápadt és vérszegény. A ruha az ember pincelakása, mellékeucák dohos udvari szobája. A ruha fülledtségében az ember elkoresosul, elveszti kapcsolatát azzal, amivel való kapcsolatra született.

Ma, amikor a ruhátlanság a hisztéria egy nemévé vált, megrázóan bontakozik ki az eltakartás eredménye: elkoresosult lábujjak, kifejezésstelen lábszár, ostoba csipők, időtlen derekak; sötétben nőtt tagok elhagyatva, segítséget kérve pislognak a fényben, amelytől elszoktak. Csenevész és nyomorék lényüeknek büntudatát nem tudják ledobni úgy, mint a ruhát, amely elfogta előlük a napot. Ezért a modern meztelenség sohasem tiszta azzal a tengerszerű mély kékséggel, ahogy a magától értetődő természetesség átlátszó meztelensége az. A mai ember a meztelenségén érezni, hogy hiányzik a ruha: a mai ember, mint az élet minden pontján, itt is csak törtje önmagának. A görög szobor meztelensége olyan, mint az állatoké, növénykéé és csillagoké. Venus tagjait a világ pilantásai nevelték: a folytonos ellenőrzés, amely minden vonalat, formát, hajlást, gödröt, dombot befolyásolt megnevezhetetlen ragaszkodásával; folytonos tanács, bírálat, fegyelem, dícséret, buzdítás egyensúlya s végül a túláradó öröm, amely tökéletességének minden újabb jelét fogadta: öröme a férfinak, aki ujjongott ilyen pompázatos zsákmányon, öröme a levegőnek, amely önkéntelenül ellágyult, amikor hozzáért, a földnek, amely önmaga metamorfózisának diadalát látta és a fénynek, e legnagyobb nevelőnek, amely egész sugárzó hevét visszakarta tőle.

4.

Valéry „Emilie Teste levelében“ beszél azokról a nevekről, amiket szeretők adnak egymásnak: „a testi bizalmasság gyümölcseiről“. „A szív szavai gyermekesek. A hús szavai elemiek.“ „A szerelem az, hogy az ember egymással állatlanul bolond lehessen, az örület és a bestialitás minden szabadságával“. Ha a férfi nem akar semmi különöset, írja Emilie, azt mondja: „Lény, vagy Dolog. Néha úgy hív, hogy: Oázis“.

Hogyan szólítsa az ember a szobrot? Közömbösen? Látszat? Felszín? Van úgy néha, hogy gyanakszik? Csalás? Hazugság? Jól belenéz és elfordul? Semmi? Fölösleg? Talán: Hús? Anyag? Aztán: Szomjúság? Ha örül azt mondja neki: Halál! Ha elszomorodik: Váratlan Segítség? Kis Pont? Enyém? Kuporgó! Aztán: Örvény? Veszély? Vihar? Máskor: Csend? Béke? Nevetés? Virág? Olyan, mint a Barlang? És olyan, mint a Nyílt Tenger? Néha Terbélyes Fa, máskor Kuilanes, Polip, Vámpír? Elérhetetlen Messzeség? Nélkülözhetetlen Hiány? Bizalom? Jégdarab? Rügy? Tárgy? Zavar? Étel? Méreg? Kő?

5.

A soknevű olajbogyót evett, ételét olajjal öntötte le és halait olajban sütötte meg. Ez a tagjain lágyan ömlő olajosság, az olajsepp bányonyos, omló simasága. Soha az ember zsírtól nem lehet üde. A zsírtól minden ember egy részében sertéssé változik, nehézkes, a mocskot is felfalja és rögög. A vegetatív lények mélyebben tudattalanok, jobban környezetükhöz vannak növe, érzékenyebbek, némábbak és tisztábbak. A zsír a röhögés öröme, az olaj a mosolyé. Ha az ember madarat eszik, madárszerűbbé válik. Beebe, amikor leszállt a tengerbe, első és leglényegesebb tapasztalata a három dimenzió megértése volt. A hal az egyedüli lény, amelyik alszik, eszik, él, mindig a három dimenzióban. Aki nem eszik sok halat, ezt nem is érti és nem érti a Csábító Delfin háromdimenziós teltségét sem. Aki sok gyümölcsöt eszik, annak lénye friss, hűvös, leves édeséggel telítődik. Az Érett Füge ilyen telt üdítő lé, aminek esorduló feszülését a bőr már alig tudja leplezni. Édes Szőlő, akiből a forró görög föld kábító zamatja párolog. Ez a tápláléka: olaj, hal, madár, gyümölcs.

Az alvás nem pihenés, hanem kozmikus metamorfózis: sötét éjszakává levés. Ez az alvás rejtelve: aludni annyi, mint sötétséggé változni. Az élőlény kialszik, mint a fény, kultuszában utánozza a napot: elbűvöl, betakarozik: lement. Aludni csak jó emberek tudnak, mondja Chartier: az álmatlanság a gonoszság jele; mi a jószág? — egybehangzás a nagy renddel, a me-

tamorfozis készsége és öröme. Az álmatlanság nem az öregség jele, hanem a változni nem tudás. Az alvás a legnagyobb genialitás, mondja Kierkegaard. De, aki álmodik, visszatér, annak elintézetlen ügyei vannak, nem tiszta: az álom mindig kiesés a nagy rendből. Az Édesen Alvó nyugodtan szuszog az ágyban, álmatlan alvással, mint a esőrért a szárnya alá dugó madár, oly tehetetlenül mámoros, annyira megsemmisült az alvás átható miszteriumában, elterülő tagjaiban minden olyan nehezen könnyű, olyan üresen telt; a varázsló elvarázsolja önmagát, láthatatlanná vált önmaga számára. Nem várja a megszabadító fényt: az alvásban nincsen semmi várakozás, nincs hiány, mert mint minden nagy lélettény, hiánytalanul teljesen egyenlő önmagával. Alszik, úgy, ahogy az előbb evett, járt, szeretett, éppen olyan mélyen és személyesen: éppen olyan könnyen, örömmel és átélve önmagát, elmerülve a nagy Semmiben, ami a Világ.

6.

Hogy a férfiak csak nemzenek, az asszonyok csak szülnék, de az embereket a művészet teremti, oly tény, amit nem kell igazolni. Csak nézze meg az ember a mai férfit és nőt, mindegy ugyanaz: a moziészár. Volt idő, amikor a brutális romantika; aztán a nagy „szellemiség” kora következett s ma mindenki a film hőseihez akar hasonlítani. Ez a példa. Modell. A művészet teremti meg az emberforma lényegét, a művészet az a bájtal, amely emberré tesz egy semleges lényt, amelyik sem állat, sem valami más. Ez a varázssital nem tartalmat ad, hanem lényeket: a példa hatása mindig a leghatásosabban fizikai valóság. Ha egy város tele van kores szoborral, a város lakóinak keresesodását varázsolja valósággá. Ez a hatás oly nagy, hogy az ellentétet is kiváltja, hogyha hazudik, — valószínű, hogy a keskeny gotikus szobrok idején azért volt oly sok pohos ember, de mindakettő torz. A film új embertípust teremtett: a sztárok mosolyát látni minden arcon; ez a mosoly alakítja át az izmokat, változtatja meg az arcot és azt, ami az arc mögött van; mozipillantás, mozijárás, mozigesztus, moziésáb, sztársóhaj, sztárbanát, sztárkönyvek. Úgy látszik ez az, amit a mai ember megérdemelt.

Sohasem lehet kétséges, hogy a görög szobrok éltek: nem a művészet másolta őket, az emberek hasonultak hozzájuk. Ott állottak azokban a pillanatokban, amikor az ember felnyílván, a világ örök lényegét készült befogadni. És a lényegek a szobrok alakjában foglalták el az embert. A Venus a szépség lényege, — a csábító nő. Ez a lényeg az ölelés felvillanó fényében megtermékenyítette a földet. A művészet a teremtés első fázisa: az istenek tényleges megje-

lenése. Hogy az ember a művészet varázsa alatt megváltozik, annyi, mint istenivé lesz. Venus a szobor isteni lénye csak egy volt; az a tény, hogy az asszonyokat a maga képére formálta. Venus az emberi lény sok volt, sok eleven húsból való nő, akiket a szobor rettenetes isteni súlyával kényszerített arra, hogy hozzá hasonlítsanak.

„..... denn da ist keine Stelle
die dich nicht sieht. Du musst dein Leben
[ändern].“

7.

Az esquilinusi Venus sugallatában nincsen semmi érthetetlen. Misztika nélkül való szobor. Az emberfölötti teljes hiánya: ami rajta van, az mind emberi, csak isteni tisztasággal és intenzitással. Mi ez a sugallat? Az intelligencia legmagasabb formája: a test intelligenciája. A járás okossága, ahogy a láb eligazodik a talajon, ahogy mindig kész valami újra, amit meg akar próbálni. A forma gazdasága a benne lappangó életvágy sokirányúsága. A tömörség, a biztosság és szoliditás. Az inak játéka a tánc könnyűsége. A derék hajlása a hajlás genialitása. A sok izom, csont, ideg, in, az anyagnak és mozgásnak legmélyebb megértéséből fakadó valami: az intelligencia a legnagyobb nehézségek feloldása: — az intelligens test az egyetlen komoly emberi feladat tökéletes megoldása. Ahogy karját föl emeli, ez a tagoknak egymáshoz való belső közelsége: semmi sem jellegzetesebb a testi intelligenciára, mint az a mozdulat, amellyel a kéz az ember saját testét érinti. Az intimitás elfogulatlan mélysége, a nőnek önmagához való közelsége, saját testiségével való bizalmas együttélés. Nem szemérem, — a szemérem mindig zaklatottság és nem görög. Oly simán nyúl magához, amilyen simán és tisztán macskák mosakodnak vagy madarak tollászokodnak. A tagok intelligenciája a testé, a test intelligenciája az életé: állandó örömvágya, ébersége. A szerelmi intelligencia. Az ölelés és odaadásban való könnyű megsemmisülni tudás, az előmlés, omlás, a teljességnek teljes átadása. Minden érdek, a legmélyebb érdektelenséggel, — haszon a tökéletes haszontalansággal, — önzés az én teljes feladásával, — élet, az életben való teljes megsemmisüléssel.

Az arc. Az esquilinusi Venusnak görög orra van. A görög orról azt mondja Kassner: „Mit jelent a homlok és orr között levő szög hiánya a görög istenek és héroszok fején?... a szellem és lélek, a spirituális és animális lényeg, az akarat és képesség tökéletes egysége, az hogy itt nincsen szó személyről, énről, egyéniségről és ezeknek közvetett kiemeléséről, nincs szó tükrözésről és magába való visszahajlásról, hanem tiszta létről, szükségszerű hatalomról, sze-

mélyiségfölköttről, amely vele született és közvetlenül az egységből, a világ egységének gondolatából folyik és kell, hogy folyjon“.

8.

A művészi alkotás mindig egész világ. A világot zártágával és nyíltságával együtt. Woringer azt mondja: „a görög plasztika, nem szoros, hanem átvitt értelemben, vagyis az egész görög gondolkodás, érzés, érzékelés mindig a tömör, tiszta, határolt testiségre vonatkozik, szilárd és zárt szubsztanciális lét“. Nyilván nincs igaza: a görög azért látszik lezártnak, mert, amit mond, az a lényeg. De ez a lényeg minden oldalon nyílt. Minden görög szobron megvan a nyíltság jele: minden görög szobornak van filozófiája.

Az esquilinusi Venus a tengerparti sétá filozófiája. Az ember sétál, magányosan, vagy in zvesamkeit, ahogy Goethe mondaná, mindegy: a tengerparton az ember mindig egyedül van. Megsemmisítő bálulás a határtalan felület felszabadító terébe, eltűnődve magán a bálulás tehetetlenségén és az emberi ént teljesen felszívó tér átható nyugalmán. A gondolat, a gondolt gondolata, írja Joyce. A filozófiában az ember nem gondol, hanem gondoltatja magát valamivel, ami több, mint az ember. Nem gondolat, szocializmussal, statisztikai tabellákkal, kormányválsággal, ingerültséggel és önmarcangolással gondoltatja magát, nem alvilági utálatokkal és fortyogó elégedetlenséggel. A tengerparti sétá a szilárd föld és a nagy víz határán, a nyugalom és a cselekvés határán, a biztos és bizonytalan között, az anyag és mozgás elválasztó vonalán, mint félig életre nem

kelthető merevség, félig megállíthatatlan örök ingás, — ez is, az is, mindkettő, az embert egyszerre gondolja a föld és a víz, a szél és a kő, a homok és a felhő. Oly különösen fontos lesz minden: a szél egy önefelelt mozdulata, amint úgy látszik, megborzolja a lombot, a tenger ütemes emelkedése-süljedése, ahogy „lélekzik“, mint Sophokles mondja, egy légy zizegése, kis felhőfolt a láthatár alján, egy kagylóhéj, egy kavics, egy a sziklán összegyűlt sós rétegen megtört sugár, — mindez oly közel került és olyan mélyen jelentős lett, olyan új, tiszta és súlyos, mintha egyszerre kiderült volna, hogy mindez aranyból van és az ember e mérhetetlen kincs birtokosa lett. A sugárzó nap fehéren izzó fénye, a sós pára, olajfák, ciprusok, babérok, tengeri fenyők zsongító illata, a forrón nyirkos levegő bársnyos érintése s egy nem hallható feloldott összhang: minden érzék azt kapja, amit a legjobban szeret és önmaga teljességében esordultig issza magát. Mámor és mégsem az. A sétáló maga elé dudol és ténferreg. Aztán elfelejt dudolni és ténferegni. Mit csinál? — van. Megszünt lenni. Felszívta a tengert, a fehér sziklákat, az illatot, a langyos léghullámot s miattal felszívta, elveszett benne: — felszívódott. Elosztotta magát azok között, akik megajándékozták. Egyszerre mérhetetlen gazdagság ura lett, — mindenét elvesztette. Most mindenre gondolhatna, de nem gondol semmit. A világ gondolja őt. Nincs más dolga, csak hogy legyen s egészen eltelik e teljesíthetetlen feladat könnyűségével. A tengerparti sétá filozófiája a világ legnehezebb tudása: úgy, hogy a legkönnyebb: nem csinálni semmit, hogy ezalatt megcsinálódjék minden, ami lényeges.

ELETTÖRÖM.

Irta: ERDÉLYI ÁGNES (Nagyvárad).

Néz!
Tavasszal, keringő életnedvek
buzdulnak benned is frissen
mint útszéli fában,
csipogva a porból, előled
veréb hussant ma reggel
a rügybontó gesztenye ágra.
Pedig fogni szeretted volna
remegő tollát, bolondos
kedvvel markodva zárva
s mert életidő van békét szeretnél
simogatni most, a rontásverte
vonagló világra.

Úgy ágyazod magadban ezt a
reggeli bizakodást, mint
új asszony ágyaz urának
első éjjelre vacogó gonddal
és féltőn sejtő selymes karokkal

Március van s te újra hiszed, hogy
jöhet mégis valami jó,
süllyedő hajóról szabadulás,
a tavaszi fák céltalan virágot
örülnek s mert simogatja bőröd
langyos tavaszi nap, hát mosolyt
és esőkökat virágzol te is!

A R E N D E S E M B E R

Irta: GODA GABOR

REGÉNY. (4)

Zsaketbe öltözötten álldogáltam a Szt. György gimnázium folyosóján, várva, hogy az érettségiző terembe léphessek és kiadhassam magamból mindazt, ami úgynevezett tételek alakjában két hét óta oly iszonyatosan megfeküdte gyomromat. Mert két hét óta nem tettem egyebet, mint fel-alá jártam a ligetben, a lakásban, hangosan szavalván a Hallotti-beszédtől kezdve a trigonometria rejtélyes világáig mindent és miután elég okos koponyám volt, megtanultam mindazt, amit a buta koponyák kitáláltak. És ezen a kopott folyosón, hol Isten és tanárainm kifürkészhetlensége folytán, nyole helyett, tíz évet töltöttem el, nem éreztem sem szeretetet, sem melegséget, csak gyűlöletet, undort és félelmet. Hirtelen mellém lépett egy sakklóhoz hasonló irodalomtanár és a földön heverő szalámihéjra mutatva így viCsorított: „Emelje fel!” „Nem én ejtettem el” — suhítottam vissza. „Az nem baj” felelte „maga most kilép az életbe és éppen ezért tudnia kell, hogy a társadalomban minden egyes ember felelős a másik bűneiért.” Borzalmasak azok az emberek, kiknek ajkáról még a szalámihéj láttán is egy örök igazság dörren el. De azért a szalámihéjzat mégis felemeltem, mert tíz év alatt megtanultam, hogy a rend az élet lényege, csak azt nem tanultam meg, hogy valójában mi is a rend. Most azonban felpattant a terem ajtaja és öt érett ember bukencezett ki rajta állati böggessel, majd én és négy halálraitélt társam kerültünk sorra. Az érettségi terem rettenetes volt. Hosszú, zöld posztóasztal mellett három dühös úr ült jobbra, három balra, középen trónolt az elnök: ő volt a legdühösebb, ami mérhetetlen hatalmánál fogva egyáltalában nem csodátörvényszéki tárgyalásokra emlékeztetett: az elnök a bíró, a tanárok az ügyészek és a nők a bíró, a tanárok az ügyészek és a védő... nem, védő nem volt (ez már ilyen tárgyalás) és a bűn. év után kutatnak: a tudás. (A vizsgáló mindenképpen börtönnel sújtatik, ugyanis vagy megbukik és marad az iskolában, vagy nem bukik meg és kikerül az életbe). Hihetetlen dolgokat kérdeztek tőlem. Valóságos akrobatamutatóványokat követeltek: soroljam el a magyar királyokat visszafelé sorjába; mondjam el, mért volt Kemény Zsigmond legalább is akkora író, mint Dosztojevicszky; hány óra-kor volt a Mohácsi-vész; mikor ért véget a

középkor (tanár urak, az még nem ért véget!) és elemezzem Ovidius Arion-ját. Ilyen méretű indiszkrécióra még nem volt példa. Egy furcsa nevű erdélyi gyerek ült mellettem, valami Szilasköntőfalvy Bódog, akitől valaminek kapcsán Rembrandt felől érdeklődtek. Bódog hosszas gondolkodás után így felelt: „se magyar, se pap, se katona nem volt. Tudja fene ki lehetett.” Egy zsidó gyerektől, Schwartz Istvántól meg azt kívánták, hogy beszéljen Zrinyi Miklós haláláról. „Hát ez a Zrinyi — kezdte Schwartz — ez is egy nagy hős volt, aki száz aranyat dugott a zsebébe és inkább meghalt, de megmutatta annak a töröknek, hogy itt nem lehet csak úgy mirnix-dirnix...” Szegény Schwartz nem fejezhette be. Elbuktatták. Ha jól tudom, a háborúban esett el. Ki tudja, volt-e száz aranya a zsebében?

Ebben az időben irodalommal kezdtem foglalkozni. Az ilyesmi a legegészségesebb fiatalemberrel is megeshetik. Apám a dolgot semmikép sem nézte jó szemmel. Nem tiltott ugyan el az írástól, mert amint mondta „nem árt egy kis szórakozás, hadd firkáljon a gyerek, majd megúnja“, de azért nem nézte jó szemmel. Nem véletlen, hogy az emberek legnagyobb része éppen az íróbetegséget (dichteritis) kapja meg és nem véletlen az sem, hogy sokkal kevesebbet inficiál a festő vagy zenészbaj. Ennek okát talán abban kell keresni, hogy a betűvetéshez aránylag sokan értenek, de a komponáláshoz, vagy rajzoláshoz mégis csak kevesebben. Aztán meg mindenkinek vannak érzései. A butábbak szívéből és fejéből is fakaszt a tavasz vagy a nyár valami érzésfélét, mely megpöcögteni az ember hátgerincét és ahelyett, hogy galoppban rohanna az első kedveshez, az íróttalal elégíti ki magát. Az okosabb már nem adja ilyen olesón. Az bizony irgalmatlanul odavágja a világ képébe, hogy akármit is beszélnek, itt valami nincsen rendben. Én az okosabbak csoportjába tartoztam. Jeremiádaikat írtam a szegényekről és ajánlatot tettem az uecespröknök, mondván nekik:

Fordítsátok meg már seprötök nyelét a zsarnok ellen, ki kenyeret nem ad!

Hát nem unjátok-e még mindig seperni féligyen a lógombókat?

Egy napon azután én is elmentem az Omnibusz-kávéházba, hogy felkeressem a nevezetes „Szemétdombot.“ Szemétdomb alatt

azt a bizonyos kétes existenciájú asztaltársaságot kell érteni, mely a híres művészasztal oldalán huszonöt-harminc világmegváltóból állott. Minden egyes tagja más és más elvet vallott, de mindegyik ugyanazt követte. Így volt ez rendjén. Ifjú urak és hölgyek villámló szemekkel estek egymásnak, percenként bizonyítva be olyan igazságokat, melyekről amúgyis meg voltak győződve. De azért volt ebben a társaságban valami felemelő és megrendítő. Az emberiségnek és egy halvány kontourokkal elképzelt új világnak (ők így nevezték a holnapot) ez a vérfogasztó istentisztelete, fölsegesen hatott. Megrendítőek voltak, mint a vak, ki látni és a süket, aki hallani akar. Az asztalon elszórva versek, drámák, regénykezdetek hevertek, olyan bőségben, mint a Szentföld gyümölese és az a szerelmes imádat, mellyel keblükre öleltek egy-egy világraszóló tévedést, épp oly tiszteltreméltó volt, mint az az ölelés, mellyel karunkba zárjuk azt a galambszép aszszonyt, akinek csak azért kell a szerető, hogy — megcsalja. A „Szemétdomb“ tagjai bizonyos gyanakvással fogadták. Az a kötegvér, melyet hónom alatt szorongattam, kisé megnyugtatta őket. De mert ehhez az asztalhoz mindenki leülhetett, aki a muzsával ha nem is csökölődött, de legalább kokettált, én is közéjük telepedtem, azzal a biztossággal és fölénnyel, mely egy anyagilag független élet eredménye volt. Azt hazudtam nekik, hogy Németországból jövök éppen, ahol is igen népszerű és elismert voltam, de hiába minden, Hitler nem túrt meg. Dolgoztam a Querschnittbe, a Weltbühnébe, a Faklba. Előadtam, hogy Döblin, Kästner, Toller, Polgár, Bert Brecht a barátaim, hogy Tucholsky imádozt és nem egyszer beszéltük meg együtt az eljövendő világ képét, sétálván a Kurfürstendammon, Tählmannak magyarázván a marxizmust. Hogy Thomas Mannal bizony baj van. Igen alapos, gondos, okos, de javíthatatlan kispolgár és emlékeztet azokra a turistákra, kik a négyezerméteres Jungfraura gyalog kúsznak fel, holott megy ottan fogaskerekű villamos is. Hogy itt volna az ideje egy alapos Shakespeare revízióknak, hogy Chaplin művész a pojacák közt és Bernard Shaw pojacá a művészek közt, hogy Stefan Zweig unalmas, mint egy apróhirdetés, melyben intelligens, harminc éves történet, jómérgelenésű izraelita lelkibaj házasságát keresi, hogy Emil Ludwig Khon indokoltta tette a könyvmáglyát és hogy a legnagyobb élő író Márton Jónás Nagykalárlóról, nagyobb, mint Horatius vagy Voltaire. Egy feketeszemű drámaíró, aki „Csak semmi ví-

dámság“ címen hatalmas trilogiát szokott felolvasni, vitába szállt velem, megmagyarázván, hogy Márton Jónás nem ismeri, de Szuhay Zombor legalább akkora mester, sőt. „És Krumuska Vencel?“ — vágott közbe egy apró és nagyorrú. „Azt tudja a Schwartz is. A Krumuska nagyon jó hasonlatokban, de a Schwartz meseszövében legalább olyan jó“ „Mért... és a Krajdy... csekélység“. Ugyan kérlek... Krajdy unalmas, mint Zola és dilettáns, mint Francc“. Az apró és nagyorrú felugrott: „te hülye, hiszen tegnap még szavaltál az östehetőségről és verted a melled, hogy soha egy sort nem olvastál a fölületes franciáktól“. Egy elhízott, óriáspotrohu költő egetrázó nyugalommal nyilatkozta ki: „Krumpli Lipóthoz fogható író ma se itthon, se másutt nincs“. Szólt és visszaesűszött karosszékebe oly mélyen, hogy fejebűja az asztallappal került egy vonalba. Az asztalvégen Bodrogi Attila, a reakciós, Grünnel, a baloldali azon tárgyalt, hogy igyanak-e közösbe egy feketét, vagy sem. Grün dűhbe gurult: „Majd bolond leszek a kávéházban feketézni. Gyere át a buffetbe, ott a feléért is megkapod“. Felkeltek és tíz pere mulva Grün egyedül jött vissza. „Hol van Bodrogi?“ — Kérdezték. „Rögtön, csak átszaladt a lakására novellát írni.“ A nagy-potrohú megint felesűszött a karosszék mélyéről és nyilatkozott egyet: „A novella, az nem egy műfaj!“ Mind a huszonöt megmozdultak. Hogy a novella nem egy műfaj? Csak egy ilyen lírai kukac lehet ilyen pimasz... Lárma, zűrzavar, poháresengés, bömbölés. Ki tudja, talán mind meglöttek volna egymást és a műfajokat, ha nem érkezett volna meg Lolla, az isteni Lolla, aki olyan szép volt, mint egy vallomás és haja olyan fekete, mint egy világnézet. Az isteni Lolla volt a diktátor, mindenki kegyeit kereste és irigylve pislogtak arra a két ifjúra, ki Lolla háta mögött állott, hogy orlowi udvariassággal esűsztassák úrnőjüket a nádfonatú szék pirosbőr ülésére. Az egyiket Krausz Ferinek hívták, izraelita novellista, a másikat Kókay Félixnek, római katolikus regényíró. E pereben mindkettő Lolla testőre, ami körülbelül annyit jelent, hogy nekik olvasta fel először, mit menynevei agyaeskája kiesalt egy versrevalóra a gondolatmilliók közül; nekik mutogatta citromnyi mellecskét, gondosan ügyelvén, hogy szombaton Kókayt fogadja, mert ilyenkor Krausz Feri a papájával a zsinagógában volt kénytelen üldögelni; előttük írt verset, ami annál is inkább nagy kegy, hiszen Lolla csak meztelenül tudott verset írni, sőt, ha szerelmes verset esipkézett a

papirra, Lolla kifürkészhetetlen játékos-sága folytán Krausznak két égő villanykörtéhez hasonló vállát kellett eszokolgatnia, Kókaynak pedig a Rachmaninov prelűdjét kellett cimbalmon pöngetnie. Ezek után senksem esodálhatja, ha Lolla úgy mozogt a „Szemétdomb” tagjai között, mint a megelevenedett végzet, mint egy feltámadt Sappho, tökéletesen feledtetvén a szemlélővel, hogy atyja valamikor metsző volt Szimón. Az isteni Lolla mellém ült le, feneketlen mély pillantást vetett szemem közé és így szólt: „Okos, nagy orrod van. Jó kannak és rossz költőnek tartalak. Mozgásodban és tekintettedben ugyan se jambus se dithirambus nem rezeg és kissé vörös nyúlzemedből nem lángol elő az örök forradalom, de azért mégis küldök feléd egy verset: — Himnek érezlek. Menekülök és félek. Eg már a fűben, a faldön a jel. Mene, mene tekel... futok előled: érzem a szeretőm leszel. — Te pedig Krausz hazamehetsz.“ A nagypotrohú megint kiegyenesedett, az apró és nagyorrú felágaskodott, Grün felvette a pápaszemét, a feketeszemű drámaíró összeráncolta szemöldökét. Ez igen! Ez esemény. Lolla szeretőt cserél. Egyenesen vezáreikk téma. Kókay marad. Krausz megy. Változás a kabinetben. Pedig versírászközben Krausz eszokolta Lolla vállait és Kókay csak cimbalmozott. Szegény Krausz! — És Lolla még ezen az estén felavatott szeretőjének: szép és okos eszokjai voltak, párdue-ölelései és nagy, komoly művészettel játszottá meg az őseember szerkezését. „Tudjátok — magyarázta gyakran midőn Kókay a Rachmaninovot pöngette a cimbalmon és én gömbölyű vállait eszokolgattam — az igazi szerelem szerkezete olyan, mint az eposzé és nem baj, ha van benne banalitás. Higyjétek meg: a banalitás a szépség eszenciája.“ Két héttel megismerkedésünk után elhagytam szüleim házáat és Lollához költöztem.

*

Az a furesa háromszög, melyet Lolla, Kókay és én képeztünk, körülbelül két hónapig állott fenn. Hétfőn, szerdán és pénteken Kókay. Kedden, esütörtökön és szombaton én. Vasárnap ünnepnap. Mi is megáldottuk a hetedik napot és megszenteltük azt olyképpen, hogy vendégeket hívtunk, rendszerint a Szemétdomb megbízható törzs-tagjait, kikkel együtt megbeszéltük szép, színes szavak kíséretében a világ sorsát, trónra ültetve újból és újból a művészetet, fölékesítve, mint egy fölséges menyaszonnyt, kit egy kemény legénynek, a forradalomnak szántunk hitvesül. Kókay is, én is, nem bántuk volna az egyeduralmat, de

a kollektív eszme békéltető félreértése áldott nyugalmat varázsolj lelkünkbe. Ezen a vasárnapi összejöveteleken lehúztuk az ablakredőnyöket, kis állólámpát gyújtottunk és e misztikus félhomályban körülültük a földre telepedve Lollát és egy új, egészen új világról szóztuk, versbe, regénybe, drámába és novellába préselt álmainkat. Ilyenkor hideg felvágottat ettünk, mert a Kókay apja mézsáros volt a Soroksári-úton és pálinkát ittunk hozzá, mert a Grün apja borkereskedő volt az Üllői-úton és végtelen vitáink komolyságát csak egy Somoky nevű óriástermetű regényíró zavarta meg, ki állandóan Verlainnek érezvén magát, szakállt növesztett és tókrészegre itta le magát. Egy Lujza nevezetű hölgy, folyvást Zetkin Klárát játszott és folytonosan kijavította azokat, kik Marxból idéztek és Mária, a csunya aförizmáskisasszony, mindnyájunk szomorúságára, percenként definiálta a szerelmet. Én hatalmas forradalmi beszédekert tartottam és két frázis között mindig Lollára pillantottam, kinek helyeslő biccentései oly tűzbe hoztak, hogy vertem a mellem és az asztalt és örvöngtem, mint egy vidéki színész a Lear királyban. De egy vasárnapi napon furesa dolgok történtek. Grün éppen beszédének közepén tartott, amikor kinyílt az ajtó és két hatalmas termetű ember lépett be rajta. Detektívek voltak. Elszántan néztük őket. Iratok után kutattak — odaadtuk. Ha jól számítom, körülbelül háromezer verset, ötven regényt és négyszáz novellát vittek magukkal. Csak a feketeszemű drámaíró nem akarta odaadni drámáját, inkább beszaladt a mellékhelyiségbe és ott süllyesztette el az egész trilógiát. Lolla szeme hirtelen megtelt könnyel és szavalni kezdett: „Ég veletek: téntám, tollam, papírivek. Ég veletek. Elvisznek a detektívek.“ Tovább nem juthatott szegény Lolla. Somoky, aki megint berüggött, ordítózni kezdett: „Érger, berger...“ Grün az ablak mellett állt és sopánkodott: „Ez a Somoky, ha józan, baloldali, ha részeg — antiszemita. A fene érti ezeket.“ Lujza, ki most nem játszott Zetkin Klárát, ijedten pislogott, mint a tyúk, mely tojni készül és a csunya Mária ez egyszer nem definiálta a szerelmet. Félóra mulva valamennyien a rendőrségen voltunk. Horvay detektívfelügyelő vallatott: „Honnan kapták közvetlenül az utasításokat, miféle teendőket bízott magukra Moszkva, kik a sejt tagjai, hol vannak a többi iratok, mennyi pénzt kaptak?“ Sem mire sem tudtunk felelni. Mi sehonnan sem kaptunk utasítást, hacsak nem Lollától, Moszkva még kevesebbet tudott rólunk, mint mi róla

és pénzt se kaptunk, egy vasat se, ha csak a Grün pálinkájáról és a Kókay felvágottjáról nincs szó, ami valóban lopott holmi volt. Horvay felügyelő úr most hirtelen felémfordult: „Hogy hívják magát? Hamvas Kálmán? Nem rokona a bankvezér Hamvasnak? A fia? Nagyszerű. A fia! Na, majd meglátjuk, mit szól a kedves papa?” és ezzel máris telefonált apámnak, aki tíz percel később kidagadt erekkel és véres szemekkel esett be a szobába, ahol a kihallgatás folyt. Horvay referált, apám felugrott és tombolt: „Könyörögtem neki, ne firkáljon, ne járjon ezek közé a skriblerek közé. Nem. Az Istennek nem. A fejébe vette, hogy író lesz. Hát most itt van. Kommunista. Az én fiam. Rendes embert akartam belőle nevelni, úrfiút és most tessék! Hát csak jöjjön haza. Amit ez kap tőlem! Köszönöm önnek felügyelő úr, hogy lefogta ezeket a taknyosokat. Na csak gyere haza...” Szomorú pillantással búcsúztam barátaitól. Lolla hosszú fekete hajával, oly szép volt most, mintegy bánatos, Rilke vers. Grün úgy ült a széken, állát öklén pihentetve, mint Rodin Penseur-je és a nagy-potrohu nyitott ingével és zsíros, lompos fejével Balsac-ot juttatta eszembe. Isten veled, te Szemétdomb, melynek hátán oly rendületlen elszántsággal kutattunk egy,

egyetlenegy igazgyöngy után. Isten veled Somoky, ki úgy szeretted Verlain-t, hogy könnyes lett a szemed, ha franciául olvastam neked föl belőle, bár egy szót sem tudtál franciául. Isten veled Kókay, ki pályatársam voltál a szerelemben és kinél több meggyőződéssel és hamissággal azóta se hallottam senkit se cimbalmozni. Isten veled Lolla, fölséges vállaidra, ígérem, még haláporomban is emlékezni fogok. Isten veled Zetkin Lujza és bocsássál meg a hamisan citálóknak, mert nem tudják, hogy mit esleksenek. Isten veletek, ti költők, regényírók, novellisták roppant serege, áldás kísérsen utatokon és bár sohase fogtok se jó regényeket, se jó novellákat, se jó verseket írni, mégis azt mondom néktek: boldogok, kik így tudnak hinni, mert övék a menyneknek országa. — Apám pedig megragadta karomat, letuszkolt az uccára és belódított szürke agárhoz hasonló Lancia koscsinkba. Odahaza meg berugdosott a hallba és miközben nekivágott egy márványoszlopnak, felemelte darabka igazsághoz hasonló ujját és rettenetesekeket hörgött: „Majd adok én neked firkálást, kommenistáskodást, majd én megtanítlak, Marx köll neki, na várj csak.”

Engem odahaza pofoztak meg.

(Folyt. köv.)

EGY FESTŐHÖZ.

Írta: Vas István.

*Ne vedd zokon barátom, ám zavar ma
a harsány kék, piros, az éles barna,
két izmos hős, ki küzd a képeden.
Nem az erős, de az, ki fáradt,
nem vonz a góg, csak az alázat,
már más a szép nekem.*

*Hisz szép a nap, ha delelőre hágyva
arany tüzet ragyogtat a világra,
kedvesebb mégis énnekem, amint
ellankad fellegekbe bújva,
de egyszer még kivillan újra
s szelíden visszaint.*

*Nem ígéz engem már a büszke szó sem
és szebb a megtört mint a ragyogó szem,
a szívárványnál szebb egy árnyalat.
A piros arcnál szebb a sápadt
s szebbnek látom az őszi fákat
mint gazdag lomb alatt.*

*Kék dombok enyhe képe mint a Tátra,
Hamupipőke szebb mint Cleopatra,
mert mit nekem a megszokott arány?
A nagyon soknál több a semmi,
nem győzni, szebb legyőzve lenni,
ki boldog, mind silány.*

*S ha bosszant ez a csendes, bús alázat,
festöm, hát fessd meg a szegényt, ki lázad
s indul nemes halálba gyulladón,
de száll a golyó, száll sziszegve,
megáll a szív s a hős idegre
hoz zsidbadást az ón.*

*Felejtve fekszik, hisz már rég esett el,
festöm, hát fessd meg bús, finom ecsettel
az elmúlásnak sok halvány színét:
a piszkot, port, egykedvű estét,
az oszlási, amely ifjú testét
szelíden bontja szét.*

I. MODERN ELEMI ISKOLÁK BUDAPESTEN

Irta: HERCZEG ISTVÁN.

Miközben az egyik modern elemi iskola harmadik osztályában ültem és figyeltem a tanítónő szelíd szavát meg a gyerekek bátor, nyílt tekintetét, önkéntelenül is folyton párhuzamot kellett vonnom a régi és az új iskola között: a régi iskola között, melyben bennünket tanítottak és az új iskola között, melyben ezeket a gyerekeket nevelik. S ekkor rájöttem, hogy mindaz a gyökerig ható különbség, mely a két módszer között fennáll, szinte szimbólumszerűen jelenik meg az írás-tanítás átalakulásában.

Bennünket úgynevezett szépíráásra tanítottak vagyis mindannyiunkat ugyanazon típusú betűk rajzolására és jaj volt annak, aki nem tudott beilleszkedni a sablonba. — A modern elemi iskolában csak a betűk leg-egyszerűbb alapvonalait mutatja meg a tanító, a betűk díszítését és kapcsolását maguk a gyerekek alakítják ki egyéniségüknek megfelelően.

Nekünk általában mesterséges testtartással és ösztöneinktől idegen ferde szemszögből kellett megismernünk a világot, esoda-e, ha ilyen körülmények között maga a világ is, amelyet megismertünk, csupán összeszakkabált tákolmányunk bizonyult, melynek egyes fogalomgerendái sorra összedőltek, mikor az iskolát elhagytuk kiléptünk az életbe és esoda-e, ha ilyen körülmények között a mi tákolmány-világunk meg a valóság között szédítő szakadékok láttunk, melynek fölbe keserű csalódások és lélekrontó meghasonlások pilléréiből kellett lassan verejtékes hidat építenünk?

A modern iskola ezzel szemben ösztönzi a fejlődő gyermeklélek természetes érdeklődését és azt a világot tárja fel előtte, amely a valóságban is létezik, ugyanazokkal az összefüggésekkel, ugyanazokkal a kapcsolatokkal; életbátorságra neveli a kiesinyeket és meg akarja óvni őket a fölösleges kiabrándulások árán szerzett életismeréstől.

Bennünket uniformizáltak, ugyanazt a tananyagot kényszerítették mindannyiunkra, tehetségesre és tehetségtelenre egyaránt; elnyomták az egyéniséget, de elmulasztották kifejleszteni a közösségérzetet is.

Ma módot adnak az egyéniség szabad kifejlődésére, gondoskodnak arról, hogy a gyengébb felfogású ne hátráltassa az éle-
sebb eszűt, de viszont a tehetségesebb se vehesse el a haladási lehetőséget a tehet-

ségtlenebbtől, ugyanekkor közös munkákkal igyekeznek elültetni az együvértartozás kollektív érzését.

Az egyik ilyen elemi iskolában azzal kezdik reggelenként a gyerekek a napi munkát, hogy leírják egy mondatban, mit tapasztaltak iskolába jövet. Ezeket a megfigyeléseket a megfelelő naptárlapra ragasztva, sorban felaggatják a terem falára és így maguk alakítják ki az egész év képét. A sablonos mondatok között, — „ma hideg van, ma köd van” — akad egészen költői is: „Hősapka van a házakon”.

Naplót is vezetnek. Előző napjuk élményeit lediktálják vagy maguk leírják a tanítónőjüknek, aki így néhány mondatból megismeri a gyerekek otthoni helyzetét, fejlődésüket befolyásoló körülményeiket és bepillantást nyer egész belső lelkivilágukba.

Egy másik reform-iskolában hetenként kétszer összegyűlnek az összes osztályok, elsőtől a negyedikig és egy-egy „jelentésvető” elmondja, hogy milyen közös élmény érte az osztályt a legutóbbi gyülekezés óta és milyen közös munkával foglalkoznak. Az egyik osztály növényeket gyűjt, a másik faházat épít, mindegyik dolgozik valamin és mindegyik a saját elhatározásából.

Ugyanabban az iskolában minden gyerekeknek van egy kis könyve, melyben a szülők és a tanítónő egymással állandóan leveleznek, úgyhogy egy pillanatra sem szakad meg a kapcsolat az otthoni és az iskolai nevelés között.

Pedagógiai részletekben vannak eltérések az egyes modern elemi iskolák között, — hiszen az új nevelés mozgalma nem olyan régi, hogy kialakulhatott volna már egy minden részletében lezárt, egységes típus, — de az egyéniség megóvása, az önállóság kifejlesztése és a közösségérzés elültetése mindegyiknek egyformán legfőbb alapelve. Ezért nem is kényszerítik a gyerekeket ugyanazoknak a feladatoknak, ugyanabban az időben való megoldására, hanem mindegyik gyerek előre elkészített feladat-csoportot kap, amelyen önállóan és zavartalanul dolgozik, amíg el nem készül vele. Mikor készen van, új feladat-csoportot kap és ha azt bevégezi, megint újat, úgyhogy a tehetségtlenebb nem hátráltatja a tehet-

gest s miközben a többiek dolgoznak, a tanítónak van ideje egy-egy gyengébb felfogású gyerekekkel akár félórát is foglalkozni, segíteni, meg útbaigazítani. Az egyes tanulók eredményeit előmeneteli táblázatba foglalják; ez a táblázat a legkésebb bizonyítéka a módszer helyességének, mert megmutatja, hogy az alatt az idő alatt, amíg az egyik gyerek pl. huszonnégy számtani feladat-csoportot oldott meg, addig a másik csak hatot.

Az egyik reformiskolában még ennél is tovább mennek: itt a gyerekek maguk választják ki azt a munkát, amelyen dolgozni akarnak és még meghatározott órarend sincsen. — Az ember azt hinné, hogy ilyen körülmények között bizonyára nem végzik el azt az anyagot, amelyet a hivatalos tanterv előír, mert hiszen minden gyereknek van egy speciális érdeklődési köre és ha szabadon választhat, bizonyára csak ezzel a körrel kapcsolatos munkákat választja. A tapasztalat ezzel szemben azt bizonyítja, hogy az előírt anyagot kivétel nélkül mind elvégzik, sőt legtöbbször messze túlmennek ezeken a kereteken. A gyerek többre képes, ha szabadjára engedik és nem parancsolóként, hanem jóakarató segítőtársaként avatkozik bele munkájába a pedagógus. Ebben az iskolában úgy dolgoznak, mint egy műhelyben: megvannak a külön munkaszataik, bőséges modell-tár és segédeszközök, minden, ami munkára csábíthatja őket és azt megkönnyítheti nekik. Szabad segíteni is egymásnak és mindannyian élnek is ezzel a szabadsággal.

*

Természetrajzot, földrajzot, történelmet úgy tanulnak, hogy mindig érezzék a tanult dolgok szerves kapcsolatát a reális étellel. Szétnéznék az iskola előtt és számbaveszik, hogy mit látnak, — köveket, fákat, kocsikat, autókat, — aztán felboncolják alkatrészeikre a látottakat, megismerik összetételüket és eredetüket. Elmennek sétálni, megnézik a várost, meghallják, hogyan épült és mi volt hajdan a helyén. Élményeiket megbeszéli a tanítónővel, aztán a maguk szavaival leírják egy füzetbe, amelyet az egyik iskolában találoan „kínéses-füzetnek” hívnak. Az állatokat, növényeket, tárgyakat megpróbálják lerajzolni és maguktervezte, színes díszsel keretezik be a rajzokat.

A legtöbbször modern iskolában az összetartozás érzésének kifejlesztésére iskola-közösségeket alakítanak a gyerekekből. Minden gyerek maga választja itt ki munkakörét, mellyel be akar illeszkedni a közös munkába: van székfoglaló, táblatisztító, ablaktisztító, tintafelügyelő, ruhatáros, egészség-

őr stb. Minden gyerek rendkívül komolyan veszi állalt feladatát és a gyengébbeknek nagy önérték-erősítőül szolgál, hogy ezen a réven ők is ugyanolyan hasznosak lehetnek, mint a többiek. A tanítónő irányításával törvénykönyvet szerkesztenek, melyben a különböző iskolai vétségek szankcióit ők maguk állapítják meg, maguk bírászkodnak és maguk hajtják végre a büntetést. Legszigorúbbnak azt a büntetést tartják, hogy a vétkekkel nem állhat senki se szóba.

*

A modern iskola vezetői és tanerői nemcsak pedagógusok, hanem pszichológusok is. Nemcsak a tanulót látják a gyerekekben, hanem a zsenge embert is. Nemcsak tanulmányi haladására vannak tekintettel, hanem lelki fejlődésére is. Azt vallják, hogy született rossz gyerek nem létezik. Ha egy gyerek rosszul viselkedik, annak mindig van valami különös oka, többnyire otthoni körülményeiben. Kötelességüknek tartják, hogy kikutassák ezt az okot és ha lehet, meg is szüntessék vagy legalábbis az iskolai neveléssel esökkentsék hatóerejét. Megfigyeléseikről feljegyzéseket készítenek és amikor a gyerek végleg elhagyja az iskolát, azokat rendszeres, átfogó képbe foglalják s így ez tájékoztatást nyújt a gyerek egész belső felépítéséről, mentalitásáról, jelleméről, érdeklődési köréről, képességeiről és magaviseletéről.

Önálló gondolkodásra, egymás megbecsülésére, az élet szeretetére szoktatják a modern elemi iskolák a bimbózó gyerek-lelkeket. Bizonyos, hogy sokkal alaposabban járulnak hozzá tisztán a nevelés eszközeivel egy új embertípus kialakításához, mint a legvirágosabb politikai szónoklatok vagy a legerőszakosabb politikai rendszerek. És ezért a legvilkosabb cinizmusnak is meg kell torpannia ezeknek az intézeteknek a kapujánál és helyet kell engednie egy halvány optimizmusnak, hogy hátha mégis csak létezik az a frázissokkal agyonkompromittált jobb jövő és talán mégis csak fog az emberiség valaha emberi életet is élni. Ehhez azonban nem elég néhány magániskola, melyben csupán a jobbmódú családok gyermekeinek van helyük; ehhez arra lenne szükség, hogy a hivatalos tantervek is itatódjanak át az új nevelés friss levegőjével, táruljanak ki az összes népiskolák ablakai az új megismerések előtt és építsék fel az elemi után a középfokú iskolákat is új alapokon.

... Akkor talán az a generáció, mely gyerekkorában így nevelődött, nem fogja egymást felnőtt-korában sem kézigránatokkal dobálni és gázzal itatni...

AZ ANGOL FASIZMUS PROBLÉMÁI

Írta: FEIKS IMRE.

1.

Az angol birodalom úgy éli a XX. század emberének tudatában, mint az évszázados parlamentáris demokrácia országa. Aki ma is ebből a szémszögből nézi az angol politika eseményeit, furcsa dolgokat tapasztalhat. Pár évvel ezelőtt kisebb-nagyobb fasiszta csoportok alakultak Angliában. Különösebb jelentőségre egyik sem tett szert. Az egyik fasiszta csoport vezetője, *Mosley*, sűrűn járt Rómában. Visszaérkezése után a vezetére alatt álló fasiszta csoport mindig új erőre kapott. Az angol külpolitika nagy „dilettánsa”, *Rothermere*, a Daily Mail-koncern tulajdonosa ugyancsak gyakran látogatott el Rómába és néhány hónappal ezelőtt egyik olaszországi útjáról visszatérve a napi több millió példányszámban megjelenő Daily Mail-lapot nyíltan *Mosley* fasiszta mozgalmanak szolgálatába állította. Ezóta az angol fasiszta mozgalom ereje számottevően megnövekedett. Ma már nem szükséges munkásaladók kilakoltatását fegyveres feketeinges csapatok közbelépésével megakadályozni vagy London utcáin „botrányt” provokálni, a Daily Mail-lapok nagy publicitása révén könnyebben is el lehetett érni, hogy *Mosley* 50—60.000 főnyi tömeg előtt beszélhessen.

A német nemzeti szocialista párt története kézenfekvő tanulságot szolgáltat arra vonatkozólag, hogy milyen jelentőséget kell tulajdonítani annak, ha nagy tőkeerejű kapitalista csoportok óriási anyagi és propaganda eszközöket bocsájtanak a fasizmus rendelkezésére. Alig több, mint 4 évvel *Hitler* hatalomrajutása előtt a német náci-mozgalom jövője politikailag oly reménytelennek látszott, hogy az 1928-as választások után a *Braun-Severing* kormány feloldotta *Hitler* poroszországi beszédtilalmát, miután úgy látta, hogy a nemzeti szocialista mozgalom a weimari rendszerre komoly veszélyt már nem jelenthet. Nyomban ezt követően azonban — részben éppen a szociáldemokrácia nagy választási győzelmétől megriadva és a szociáldemokrácia által lassan átszivárgott állami apparátusnak fokozott mértékben való meghódításától tartva — a német nagytőke óriási összegeket bocsájtott a *Hitler*-mozgalom rendelkezésére s ennek segítségével a nemzeti szocialista párt oly hatalmas agitációs

kampányt indíthatott meg, mely még a sok választási vihart látott weimari Németországban is példátlan méretű volt s a legkisebb falu politikailag legközbösebb emberéig is lenyúlt. Igen sok más ok mellett, ennek a hatalmas méretű agitációshadjáratnak is nagy része volt abban, hogy az 1928-ban veszélytelennek tartott *Hitler*-mozgalom 1930-ban 6 millió, 1932-ben pedig már 11 millió választó mondhatott magának s végül a demokrácia eszközeivel is gyökerében támadhatta meg az egész weimari rendszert.

Ezek után nehéz lekicsinyelni annak jelentőségét, hogy az angol fasiszta mozgalom az utóbbi időben szemmelláthatóan sok pénz felett rendelkezik és Anglia egyik leghatalmasabb lapkoncernjén keresztül a közvélemény kialakítására is igen jelentős befolyást gyakorol. Ezért itt az ideje, komoly vizsgálat tárgyává tennünk azt a kérdést, vajjon Anglia fasiszta átalakítása az angol burzsoázia érdekeinek egyáltalában megfelel-e s ha igen, sikerülhet-e és milyen feltételek mellett sikerülhet az angol burzsoáziának a munkásosztály szervezeteinek megsemmisítése és a fasiszta diktatura megvalósítása.

2.

Milyen momentumok szólnak amellett, hogy az angol burzsoázia számára kívánatossá válhatik a fasiszta mozgalom alátmassztása?

Anglia gyarmati birodalom. Bármennyire függetlenítték is magukat egyes gyarmatok és domíniumok az anyaországtól, az angol burzsoázia jövedelmének túlnyomó része ma is a gyarmatokba való tőke- és áruexportból, onnan való nyersanyagimportból, a gyarmatokkal való kereskedelem lebonyolításából és — last not least — a gyarmatoknak nem éppen olcsó igazgatásából származik. Ezért igen nagy veszélyt jelent az angol uralkodó osztályra nézve, hogy a jelenlegi politikai berendezkedés mellett az egyes gyarmatoknak Angliától való függése lényegesen csökken és mind jobban és jobban csökken. Ha továbbra is megmarad ez a fejlődési tendencia, létalapjaiban veszélyeztetheti az angol burzsoáziát. Nem véletlen, hogy az angol fasizmus legelőször éppen ezen a területen kezdett beavatkozni és kezdetben jóformán

kizárólag mint gyarmati fasizmus jelentkezett. Ugyanakkor, amikor Angliában még alig mozgólódott a fasiszta mozgalom és szemelláthatólag nem is nagyon igyekezett a szervezeti formák megalapozásánál tovább jutni, a gyarmatokon és dominiumokon igen élénk fasiszta tevékenység volt észlelhető. Különösen az írországi fasiszta mozgalom volt erős s Írország földrajzi helyzeténél és stratégiai jelentőségénél fogva kétségtelenül igen fontos volt az angol politika részére, hogy *De Valera* nagy erővel előretörő köztársasági mozgalmát erőteljesen sakkban lehessen tartani. Ugyanakkor fasiszta mozgalom keletkezett Ausztráliában, Kanadában, Egyiptomban, Délafrikában és más angol gyarmatokban és félgyarmatokon is, mindenütt az Angliával való kapcsolatok megerősítésének jelzőjével. A mai angol politikai rendszerrel szemben a fasiszta Anglia nyilvánvalóan az erős kéz politikáját folytatná a gyarmatok és dominiumok önállóságra irányuló tendenciáival szemben s ha ezt a politikát a gyarmatokon fasiszta „népmozgalom” támasztaná alá, úgy Anglia viszonya gyarmataihoz és dominiumaihoz kétségtelenül kedvezőbben alakulhatna.

A belpolitikai helyzet is sok gondot okozhat az angol burzsoáziának. A „nemzeti” kormánynak hatalmas többsége van ugyan az alsóházban, de az utóbbi évek időközi választásai félreérthetetlenül megmutatták, hogy ez a helyzet csak a legközelebbi választásokig fog tartani és számolni kell azzal, hogy a Labour Party abszolút többséget kap, ha csak közben Anglia politikai szervezetében alapvető változások be nem állnak. S megtehetné-e a munkáspárt az eddigi két munkáspárti — kisebbségi — kormány tapasztalatai után, hogy abszolút többséggel a háta mögött sem kísérli meg legalább programja legfontosabb pontjainak, a bankok, a nagyipar és a bányáipar szocializálásának megvalósítását? S elég hatékony ellensúly lenne-e a népszerű cselekedetekre készülő alsóházi Labour-többséggel szemben a középkori maradványként tekintett felsőház vagy a királyi vétő? Nem látszhatik-e praktikusabbnak az angol burzsoázia előtt, sokkal hatékonyabb ellensúlyról, rohamesapatokról, „magánkézben” levő géppuskákról, páncéllökecsikről és hasonló „nyomós” érvekről idejében gondoskodni? Feltehető-e, hogy ölbetéttel kézzel fogják eltűnni a szociálista társadalom alapelemeinek megvalósítását, különösen miután az olasz és német fasizmus példája azt a felfogást látszik igazolni, hogy a munkásmozgalom erői a legnagyobb és legfej-

lettebb országokban is megsemmisíthetők fasiszta eszközökkel? Talán elkerülhetők egy harmadik Labour-kormány szocializálási kísérletei más módon is, de kétségtelen, hogy az angol burzsoáziának igen súlyos belpolitikai gondjai vannak és sok szempontból kívánatosnak látszik, hogy legalább is a munkáspárttal szemben való ellensúlyként kifejlődni és többé-kevésbé jelentőséghez jutni engedjék a fasiszta mozgalmat.

Nem sértené-e azonban Anglia külpolitikai érdekeit a fasiszta átalakulás? Ez a kérdés rendkívül fontos, e cikk kereteit azonban lényegesen meghaladná az angol külpolitika problémáinak tárgyalása s ezért csak annyit jegyezhetünk meg, hogy az angol külpolitika szempontjából legfontosabb kérdések az angol-amerikai és angol-szovjetorosz ellentétek tekintetében Anglia fasiszálódása és új, fasiszta külpolitika követése az eddigi ingatag külpolitikánál sokkal szilárdabb és realisabb bázist biztosíthatna az angol birodalom részére.

3.

Ha ennyire érdekében állna az angol burzsoáziának a fasizmus megvalósítása, akkor miért nem halad még rohamosabban előre az angol fasiszta mozgalom? Hogyan történhetik meg, hogy az angol kapitalizmusnak oly reprezentáns képviselői, mint *Baldwin* és *Chamberlain* a fasiszta mozgalom ellen foglalnak állást? Csak a régi pártkötelékekhez való kötöttség vezérli őket állásfoglalásukban? Korántsem. Bármennyire paradoxonként hangzik is, az angol burzsoáziának nemcsak a fasizmus megvalósításához, hanem a fasiszta átalakulás elkerüléséhez is igen súlyos érdekei fűződnek.

A fasizmus kezdetben jó üzlet volt az olasz és ma is jó üzlet a német nagytőke részére. Ha itt ott a „pártatlanság” látszatának megőrzése céljából a munkásság javára döntött is el néhány üzemi vagy bérkonfliktust az olasz fasizmus korporációs rendszere, a tőke és munka harcában nem ezeknek az izolált eseteknek van jelentősége, hanem annak, hogy az olasz munkás életnivója, munkabére lényegesen csökkent, munkaideje hosszabb lett, hatalma és szervezettsége megsemmisült. A német fasizmus egyetlen éve ugyancsak a munkabérek igen nagymértékű csökkenését eredményezte.

Az utóbbi időben azonban a fasizmus kezd rossz üzletté válni. A liberális államban — mindaddig, míg a munkásosztály

életörése ezt a helyzetet meg nem változtatta — a burzsoázia volt az úr. Ő rendelkezett a hadsereggel és az egész állami apparátussal. A fasizmus uralomrajutásával ennek a dicsőségnek vége szakadt. A hadsereg és az állami apparátus a fasiszta bürokrácia kezébe került. Ez nem volt ugyan baj mindaddig, amíg a fasiszta bürokrácia nem akadályozta a burzsoáziát. Ez a helyzet azonban kezd gyökeresen megváltozni. A múlt év novemberében elfogadott korporációs törvény szerint nem a kapitalista rendelkezik többé üzemének foglalkoztatása vagy leállítására, a fizetendő munkabérek, az üzemből kivonható profit és az üzem általános igazgatása felett, hanem komplikált eljárás szabályokon keresztül lényegileg a fasiszta állami pártapparátus. A korporációs törvény ugyan csak fokozatosan fog életbelépni, előrevetíti azonban árnyékát annak, hogy milyen lesz a hatalmi viszony a kapitalista és a fasiszta bürokrácia közt a kifejlett fasiszta államban. Ennek a helyzetnek az elérése vagy siettetése valóban nem lehet túlságosan kívánatos az angol burzsoázia számára.

A fasiszta átalakulás megvalósítását előreláthatólag csak akkor fogja az angol kapitalizmus minden erővel forszorozni, ha a munkásosztály erőinek lényeges mértékű megnövekedése folytán a munkásmozgalmában nagyobb veszélyt fog látni, mint a sajátmaga által életrekellett fasizmusban.

Hogyan reagál erre a helyzetre a munkásosztály? A polgári-liberális állam egész berendezkedésénél fogva a munkásmozgalmal aligha helyezkedhetik arra az álláspontra, hogy saját erőit csökkenti, csak azért, hogy a burzsoáziát a fasizmus felé ne szorítsa. Az angol munkáspárt kénytelen a szocializmus alapvető elemeinek mielőbbi megvalósítására törekedni, minthogy másként választóit, a liberális-demokrata államban való hatalmának bázisát is elvesztené. Ezért alig kerülhető el a harc a munkásság és a fasizmusba menekülő burzsoázia között a politikai hatalom teljességéért. Kompromisszum alig képzelhető el, oly sok forog kockán mindkét fél részéről. Ha a gazdasági válság tovább élesedik, a döntő harc rövid időn belül bekövetkezhetik, miután a válság mindkét oldalon növeli azokat az erőket, amelyek a parlamenten kívüli megoldás irányába tendálnak.

Az angol fasizmus körüli esatározások során talán még sokkal több forog kockán, mint egy nagy ország munkásmozgalmában. Olaszország és Németország fasizálása után a fasizmus angliai győzelme óriási mértékben megnövelné azokat a tendenciákat, amelyek már most is nyíltan Európa fasizálására törekzenek. A harc Angliában az egész európai munkásmozgalmat jelenlegi formáinak fenntarthatóságáért folyik.

TERSÁNSZKY J. JENŐ: *Kakuk Marci a zendülők közt*. (Nyugat kiadás. 1934.) Hamar és könnyen szívünkbe lopja magát ez a csavargó *Kakuk Marci*, ahogy céltalanul ténfereg városban, falún és esodálkozó szemekkel bámul a világba; s bár értetlen a dolgok és események okozati kapcsolatait tekintetében, kis huncutsággal, ártatlan képpel mégis mindig elfoglal egy magának való helyet. Igazi gyermek. Csak azokat az összefüggéseket ismeri, csak azokat a történeteket látja, melyek legközvetlenebbül érintik őt. De ezeket aztán tisztán és előítélet nélkül úgy, hogy ügyesen és magaránézve leghasznosabban beléjük is kapcsolódik.

Ez történiék új regényében (igen, *Kakuk Marci regényében!*) is. Idilli környezetben érzi magát, földi paradicsomban, — melyben természetes és gyermeki mohóságban szakítja a magának a gyümölcsöket — és nem látja, hogy fenn az égen viharfellegek gyülekeznek s hogy mélyében reng a föld.

A kitörő borzalom persze magával ragadja

az ártatlan *Kakuk Marci*t a bajba. Dehát nem kell őt félteni! Hősünk odébáll és járja tovább a világot a magához hasonló tekergőkkel...

Kakuk Marci regényeiben legvonzóbb a közvetlenségük. A hős maga beszéli el élete változó történeteit és beszédén érezzük a *mostszületettség* friss báját, mellyel történetei igazi — eredeti és népi értelemben vett — elbeszélésekkel válnak.

Tersánszky az író teljesen a háttérbe szorult. *Kakuk Marci* beszél és őt nem köti irodalom, hagyomány, nyelvtan: semmiféle korlát. Nem válogat és nem gondolkozik. Az első elébeálló szót, szóképet kapja és már használja is. És jellemének, főleg pedig bővérű, állandó és átható erotikájának nagyszerű kifejezője ez a nyelvezet, melyet hősünk részben az ízes paraszti beszéd, jórészt pedig a kisvárosi legalsóbb néprétegek uccái és uccasarki szólamainak elemeiből alkot meg magának.

Murányi-Kovács Endre.

FÜGGETLEN SZEMLE

SZERVES KÖZGAZDASÁG

Irta: GÖRÖG IMRE.

A magyar létminimum.

A „Független Szemle“ márciusi számában gazdasági rovatunk egyik céljaul tűz-tük ki, hogy számbavegyük és áttekinthető képbe foglaljuk a magyar termelés tényezőit és teendőit, a lakosság szükséglete, élet-színvonala szempontjából.

Minden gazdaság alapjában *szükséglet-gazdaság*. Bármilyen rendszer uralkodik is, szükségletek kielégítésére termel az ember, vagy sajátítja el más munkájának gyümölcsét. A mai rendszert mint *piacgazdaságot* szembe szoktuk állítani a szükségletgazdasággal. A szembeállítás jogos és érdembévágó, de csak annyit tesz, hogy a mai termelő, vagy termeltető a saját magáén kívül csak azt a szükségletet veszi számba, amelyek a piacon *vásárlóerő formájában* jelentkeznek. A többi nem érdekli. Mint embert esetleg igen, de nem mint termelőt.

A *laissez faire* elgondolása szerint a szabad verseny maximumra fokozza az egyéni erőfeszítést, győzelemre segíti a legkülönb produktumot és éppen ezzel biztosítja minden életrevaló, versenyképes egyén boldogulását, szükségletének legteljesebb kielégítését. A XVIII. és XIX. század közgazdái és politikusai szemében ez a világhért se jelentette azt, hogy egy maroknyi tehetséges törtető kerül felül, a nagy tömeg pedig a porondon marad. Ellenkezőleg, biztosra vették, hogy a szabad verseny „a legnagyobb szám legnagyobb jólétét“ alapozza meg.

Nem szállunk most perbe ezzel a felfogással. Nem vitatjuk, helyes-e a célkitűzés, azt se nézzük, igaz-e, amit a gazdasági liberalizmus hívei máig vallanak: hogy a rendszer mindeddig azért nem érhetett célt, mert sose valósították meg következetesen, mert a verseny se országokon belül, se nemzetközi értelemben még sohase volt igazán szabad.

Csak azt szegezzük le, hogy végeredményben a szabad verseny piacgazdasága is a dolgozó tömegek szükségletét, emelkedő jólétét akarta szolgálni. A liberalizmus, hitvallói nem azt mondták: inkább legyünk éhesek, rongyosak és ágyrajárók, csak ne dirigáljon senki, hanem szentül hitték, hogy a szabadság, a korlátoktól, gyámkodó szabályozástól ment erők mérkőzése meghozza a legnagyobb szám legnagyobb jólétét a földön.

Akár egyéni, akár kollektív tervszerűség érvényesül, a rendszer gazdasági teljesítő-képességének mértéke mindig ugyanaz: hogy alakul az összesség életszínvonala?

A magyar élelnívó vizsgálatánál a Szakszervezeti Értesítőben évtizedek óta megjelent havi kimutatást vettük alapul, az *öttagú munkásalad heti szükségletét*. Előző cikkünkben közöltük az élelem, ruházat, lakás, háztartási cikkek és egyéb szükségletek követelését, mennyiség és pénzérték szerint. Az *élelem* kalóriatartalmát kérésünkre Dr. Szöllös Henrik volt szíves ellenőrizni. Megállapítása értelmében ez az élelem, kvantum és összeállítás dolgában nagyjából megfelel az egészség kívánalmainak tartalmaz mintegy 6—7000 kalóriát két felnőtt, két nagyobb és egy kiesi gyermek számára. Az összeállítás persze idény szerint változó. A *ruházat* kerete valamivel tágabb, mint amit a létminimum fogalmával szoktunk összekapcsolni, a *háztartási cikkeké* viszont inkább szűkös. Ami a *lakást* illeti, a vidéki lakosság helyzete más, mint a városi és az egész szakszervezeti standard ma elérhetetlen magasságban lebeg a magyar proletárok túlnyomó része fölött. Mégse volna helyes itt akár melyik tételt is redukálni, hiszen az *országos létminimum, mint az egész magyar nemzetgazdaság imperatív feladata és kontrolszáma érdekli*.

A magyar életszükséglet eszerint következőképp alakul:

	heti		Öttagú család ésalád		Évi fejkvóta		Összes lakosság	
	kg	pengő	kg	évi pengő	kg	pengő	millió mm	millió pengő
I. ÉLELEM.								
1. hús*	2	3.10	104	161.2	20.8	32.2	1.872	289.8
szalonna	1	1.80	52	93.6	10.4	18.7	936	167.63
zsír	0.5	0.63	26	32.76	5.2	6.55	468	59.05
	3.5	5.53	182	287.56	36.4	57.45	3.276	516.45
2. kenyér	13	4.42	676	229.84	135.2	45.97	12,168	413.73
f. liszt	1	0.29	52	15.08	10.4	3.02	936	27.18
burgonya	10	0.95	520	49.14	104	9.83	9,360	88.47
főzelék	5	1.50	260	78	52	15.60	4,680	140.40
	29	7.16	1508	372.06	301.6	74.42	27,144	669.78
3. tej	7 l.	2.24	364 l.	116.50	73.1	23.3	6,520 hl	209.76
tojás	4 db	0.24	208 db	12.84	41.6	2.56	374,400	23.04
eukor	0.7	0.89	36.4	46.28	7.3	9.26	657	83.34
só	0.5	0.20	26	10.40	5.02	2.08	468	18.72
		3.57		186.02		37.80		334.80
összes élelem		16.26		845.52		169.10		1,521.90
II. RUHAZAT.								
cipő, felső, alsórúha								
24 féle áru átlaga	10.50		546.—		109.2			982.80
III. LAKÁS.								
szoba, konyha	10.—							
házm. pénz	0.2							
szemétpénz	0.12							
	10.32		536.64		107.33			966.00
IV. HÁZTARTÁSI CIKKEK, FÜTÉS, VILÁGÍTÁS.								
	kg	pengő	kg	pengő	kg	pengő	millió mm	millió pengő
szappan								
szóda,								
cipőkrém,								
tiszt szer.	4.18			217.36	43.47			391.230
fa	20	0.84	1040	43.68	208	8.07	1,872.00	72.630
szén	40	1.98	2080	102.96	416	20.6	3,744.00	185.400
világítás	0.64			33.3	6.7			60.300
	3.46			180.—	36.—			318.330
háztartás								
fűtés, világítás,								
összesen	7.64			397.36	79.37			709.56

* marhahús s disznóhús vegyesen.

Öttagú család heti pengő	Évi pengő	Évi fejkvóta pengő	Összes lakosság millió pengő
-----------------------------	-----------	-----------------------	---------------------------------

V. EGYÉB SZÜKSÉGLETEK.

közlekedés, iskolaszer, újság, dohány	6.53	340.—	68.—	612.00
---	------	-------	------	--------

VI BIZTOSÍTÁS ÉS ADÓ.

betegség, öregség, rokkantság, egyl. ill.	2.07	107.64	21.53	193.77
kereseti és rokkantadó jöv. adó	2.05	106.6	21.—	191.70
	4.12	214.24	42.83	385.47

A magyar lakosság primer szükséglete tehát tartalékokkal, közszolgáltatással együtt, mai kiskereskedelmi árban:

1. Élelem	16.26	845.52	169.—	1,521.00
2. Ruházat	10.50	546.—	109.20	982.80
3. Lakás	10.32	536.64	107.33	966.00
4. Házt. fűt. vil.	7.64	397.36	79.37	709.56
5. Egyéb	6.53	340.—	68.—	612.00
6. Bizt. és adó	4.13	214.24	42.8	385.47
	55.37 P	2,879.76	575.70	5,176.83

Nézzük most, hogy viszonyul ehhez a szükséglethez minden egyes területen a tényleges magyar termelés és fogyasztás.

(Folytatjuk.)

Önnék

ezúton hozom szíves tudomására, hogy ezúden Visegrádon, kellemes fekvésű dunaparti kertes villában nyaraltatok gyermekeket. A hely kiválasztásában az a szempont vezetett, hogy a hegyvidék nyújtotta előnyöket egyesítsem a vízisport lehetőségeivel. A rámbizott gyermekek ellátása úgy a higiéné, mint a nevelés szempontjából minden tekintetben kielégítő lesz. Számolva a mai viszonyokkal, méltányosan gondolok eljárnai, ha egyhavi nyaralás összegét 130 pengőre kontemplálom.

MOÓR MÁRIA
V., Mária Valéria-utca 12.
Telefon: 82-1-10.

SORSJEGYET mindig
BENKÖNÉL vegyen
(ANDRÁSSY-ÚT 56)
BANKÓT ÉR!

Huzások június 13—14-én.

Habselyem

MAGYAR KÜLKERESK EDELEM

írta: JUSTUS PÁL (Páris).

Aki Magyarország külkereskedelmi mérlegére ránéz, hajlandó feltételezni, hogy az expanzív törekvések, a „magyar imperializmus” fő hajtóereje a magyar mezőgazdaság. 1882—1891 közt a magyar öszkivitel értékének 55%-a esett a mezőgazdaságra, 1923—25 közt — bár a magyar ipar a háborút követő években igen gyors tempóban fejlődött — 61%, 1927-ben 73.2%, 1928-ban 68.5%, 1929-ben 71.4%, 1930-ban 70.3%. Abszolút számokban: 1927-ben 591 millió, 1928-ban 566 millió, 1929-ben 742 millió, 1930-ban 640 millió pengő a mezőgazdasági export összértéke. (Az 1930-as esőknél már tekintetbeveendő a mezőgazdasági árucikkek óriási áresése.) Mindebből arra lehetne következtetni, hogy a magyar mezőgazdaság „imperialista”. S akkor nehéz volna magyarázatot találni arra a nagygazdatis részről ismételt hangoztatott kijelentésre, hogy a határrevízió tekintetében indokolt az óvatosság, mert az északított területek visszacsatolása csak növelné Magyarország már ma is elhelyezhetetlen gabonafeleslegét.

Annak a ténynek, hogy a magyar agrártőke befelé a jelenlegi kormányrendszerrel szemben egyre élesebb ellenzéki álláspontot foglal el, kifelé pedig az utódállamokkal való kibékülést, többé-kevésbé az adott helyzetbe való belenyugvást propagálja, jelentős belső és világpolitikai okai vannak. Befelé mindenekelőtt az a tény, hogy az ellenforradalom első szakaszának nagy egységfrontján, az ipari és mezőgazdasági töké összefogásán, amelyet később a két nagy érdekközött lavírozó cikkekpolitika váltott fel, hatalmas réseket ütött a világválság. A magyar mezőgazdaság „szanalása” nélkül elképzelhetetlen a válságból való kilábolás. E szanalásnak első feltétele a termelési költségek jelentős csökkentése, a mezőgazdaság produktivitásának emelése, amihez igen nagy, belföldön előteremthetetlen töké befektetésére van szükség. Második előfeltétel olyan gazdasági külpolitika, amely biztosítja az ezáltal még jelentékenyen növekvő agrárexportfelesleg elhelyezését. A magyar agrártőke külpolitikája e két előfeltétel megteremtésére irányul. Hogyan?

A magyar agrártőke és ipari töké ellentétét hosszú ideig, mint a „nemzeti” agrártőke és az „idegen” ipari töké ellentétét tüntették fel, különösen agrároldalról. A

valóságos helyzet nem ilyen egyszerű. Mert ha igaz is, hogy a magyar iparban a külföldi töké súlya a háború óta növekedett (a banktőkén keresztül amerikai töké a nehéz- és elektromosiparban, svájci töké a textiliparban, kisebb mértékben angol, holland, német, minimális mértékben francia töké) viszont a „nemzeti önellátás” abszurd jelszava lényegében mindig a magyar ipar védelmét, szubvencionálását, belső monopóliumhelyzetének a biztosítását célozta. Ez a jelszó akkor hangzott el először, mikor Magyarország a Népszövetségtől u. n. szanalási kölcsönt kért és kapott. Köztudomású, hogy a kölcsön jelentős részét Franciaország, Anglia, Hollandia és Csehszlovákia jegyezték és garantálták, szóval az u. n. francia blokkhoz tartozó államok. Ebből érthető az is, mért ajánlotta a Népszövetség a kölcsön nyújtásával és azt követő pénzügyi ellenőrzéssel kapcsolatban a magyar gazdaság gyökeres átszervezését, a mezőgazdaság modernizálása mellett a fölösleges és telephelylönöket nélküli iparágak, szóval a magyar ipar jelentős részének leépítését. A túlnyomóan francia tökével dolgozó eseh iparnak, a francia politika egyik legfontosabb támaszának egyik követelése volt ez. A magyar hivatalos politika már akkor szembehelezkedett e követeléssel s a magyar iparnak sikerült is ellenállnia. A magyar vámpolitika az iparnak nemcsak szubvenciót, de belföldi monopóliumot biztosított, s a nem védő, de szinte prohibítív jellegű 30%-os vámfalak mögött az iparnak egy új ága nőtt nagyra, a vámmokkal, majd behozatali tilalommal védett, Európa legelősebb munkarejével dolgozó s emellett államilag szubvencionált textilipar. S még ma is, amikor pl. az ugyancsak alaposan védett gépipar a mezőgazdasági válság kihatása folytán szinte agonizál, a textilipar, amely konkurrencia hiányában nem volt kénytelen üzemet a környező államokhoz hasonló mértékben racionalizálni sem, szinte kivételesen kedvező helyzetben van.

Az ipari vámmoknak ez a politikája természetesen retorziókat vont maga után az elsősorban érintett Csehszlovákia és Ausztria részéről. A magyar mezőgazdasági exportot, amelynek túlnyomóan nagy része éppen ezekben az országokban talált elhelyezésre, fokozatosan kiszorították s részben a belső mezőgazdaság erőteljes fej-

lesztésével, részben más agrárállamokkal kötött megállapodásokkal (Románia, Jugoszlávia) pótolták. A magyar agrárexport így kénytelen volt olyan távolabbi piacokat keresni, ahol nemcsak magas szállítási költségekkel terhelten kellett megjelennie, de a világkonkurrenciával is fel kellett vennie a versenyt. Olaszországról, amelyre a magyar politika (gazdasági és politikai szempontból) nagy mértékben számított, csakhamar kiderült, hogy távolról sem pótolhatja az elvesztett osztrák és cseh piacot. Egyrészt a tengeren szállított olcsó amerikai — sőt 1929-től kezdve az orosz — gabona versenye, másrészt és főleg a minden eszközzel mezőgazdasági autarkiaira törekvő olasz gazdaságpolitika, amely a „battaglia del grano”-ban a gabona-termelést 25%-kal növelte, a külföldi gabona vámját egészen az ár 160%-ig emelte s végül 1931 elején rendelettel kötelezte a malmokat 95%-ig belföldi gabona kiörlésére, egyre esőkenyette a magyar agrárexport piaclehetőségeit Olaszországban.

Az 1928—29. évek súlyos válsága, amely az egész világon és Magyarországon is rendkívül nagy termésedelményekkel esett össze, a magyar mezőgazdaságot ellentámadásra bírta. Ekkor hareolta ki az állami vásárlásokat, a boletta formájában nyújtott szubvenciát, ezekre az évekre esik a földreform során „megváltást szenvedettek” kártalanítása, amelynek fedezetéül a gyufamonopólium eladásáért kapott svéd-amerikai kölcsön szolgált. De ezek a koncessziók, amelyek távolról sem segítettek a mezőgazdaság helyzetén, ellenben lényegesen hozzájárultak az állampénzügyi válság kiéleléséhez (akáresak néhány délamerikai államban) s amelyeknek az lett volna a feladatuk, hogy az ipari és mezőgazdasági tőke bomladozó szövetségét megszilárdítsák, nem változtattak, nem tudtak változtatni a magyar gazdaságpolitika ipartámogató alapkaraktérén. Így került sor, egyre nehezebbé váló agrárkivitel mellett 1931-

ben a magyar-cseh, egy évvel később a magyar-osztrák vámháborúra. Ha figyelembe vesszük, hogy még az utolsó években is a magyar mezőgazdasági kivitel négyötöd része a két országba irányult (1930—31-ben a búza- és búzalisztkivitel 52%-a esett Ausztriára, 29.1%-a Csehszlovákiára, a rozskivitel 73.5%-a Ausztriára, 6.5%-a Csehszlovákiára, a sertés kivitel 54.8%-a Ausztriára, 45.1%-a Csehszlovákiára, a zsír kivitel 25.9%-a Ausztriára, 54.1%-a Csehszlovákiára) akkor e gazdasági konfliktusok jelentősége félreérthetetlen. A magyar agrárérdekek nagymértékben háttérbe szorultak az ipar érdekei mögött.

És ha — hatalmasabb világpolitikai erők nyomása alatt — az osztrák-magyar vámháború 1932 végén meg is szűnt, ebből a magyar mezőgazdaság nem sok hasznot látott. Még a minden eddiggin alacsonyabb belföldi árak — búza P 7.30, rozs P 3.80, — is fölötté voltak a világpiaci árnívónak.

Ebben a helyzetben a magyar agrártőke befelé élesebb ellenzékévé válik a kormánzatnak, amely túlnyomóan az ipari tőke expozitúrája, kifelé pedig egyik támaszpontjává azoknak a tendenciáknak, amelyek az eddig az olasz-német nagyhatalmi blokk érdekszférájához tartozó Magyarországot az ellenkező (francia-kisantant) frontba akarják átemelni. A magyar agrártőke távolabbi és közelebbi érdekei világosak és egyértelműek: a távolabbiak feltétlenül szembeállítják az Egyesült-Államok és Oroszország hatalmas konkurenciájával, a közelebbiek az Ausztria és Csehszlovákia felé való közeledést parancsolják, mert a magyar agrárfelesleg csak e két országban helyezhető el rentábilisan. Minthogy azonban Ausztria és Csehszlovákia a magyar agrártermékek beengedése fejében a magyar piac szabadá tételét követeli a maga ipari exportja részére és e fejlettebb konkurenciának a magyar ipari kapitalizmus aligha tudna ellenállni, a közeledés árát nagyrésztben a magyar ipari tőkének kellene megfizetnie.

BUK MIKLÓS: *Túl a Marxizmuson.* (Kömos-kiadás, Budapest. 1934.) Az élet meglepetésszerűen új vonásait mutató korunkban szemléli magatartásá kezd válni a mult vezéreszméinek likvidálása. *Buk Miklós* tanulmányának olvasásakor, amely egyúttal „egy társadalmiszemlélet alapvonala” óhajta adni, az volt a benyomásunk, hogy itt nem ennek az attitűdnek vállalásáról, hanem inkább valami ügyeskedő kis igyekvőzetről van szó, mely tartalmát és mondanivalóját tekintve alig halad túl a doktori értekezéseken.

Bizonyos, hogy a kor szellemkritikája és tu-

dománya alapvető változások előtt áll s ennek eredményei ma csak igen kevesek számára konzumálhatók. Véleményünk szerint pedig a mult eszméinek „Überwindungja”, úgy, hogy az eszméileg és társadalmi aktivitásban értéket is jelenthessen, nem képzelhető el másként, csakis ennek a modern tudománynak teljes fegyverzetében. *Buk Miklós* pedig egy régholt és megbukott egyetemi kinyilatkoztatásokon alapuló kritikával akar túl lenni a marxizmuson s így vállalkozása — amely egyébként *Spengler* és *Ligeti Pál* csapásán inog — érthetően esődöt mond.

Sz. A.

NÉHÁNY SOR MÓRICZ ZSIGMONDHOZ

Irta: KÖRMENDI ZOLTÁN.

A könnyű érvényesülés többnyire csak a kis közpszerűségek sorsa. Móricz Zsigmondot senki sem sorozhatja a középszerűségek közé. Erte is gáncs, támadás; több, mint elegendő. A nagy tehetség azonban minden akadállyal megbirkózott. Érvényesült. Beérkezett. Körülbelül oda, ahonnan a legtöbb gánoszt vetették eléje. Most aztán a beérkezettek páholyából nézi a világot.

Móricz Zsigmondot, az író, ritkán érdekelték a pillanatnyi jelenségek. Az élet dinamikája, a kialakulások útja foglalkoztatta. Mint ismert és elismert író, tizenhat — tizennyolc évvel ezelőtt beült az egyetemi padokba, hogy a tudomány útját figyelje. Hónapokig járt akkor a kupolaterembe. És falvakat, városokat, országrészeket, hogy a mozgó és fejlődő életet az élet közepében élhesse.

A beérkezett író most új útra indult. Az az út érdekelte, ami élesen vág el az ő pályájától. A szegénység útja. Elindult a Pesti-Napló vezércikk-oldalán és eltévedt. Nem találta meg az utat. Pillanatnyi, felületi jelenségeket látott meg csupán. Ellenben érvényesülésének újabb meggyéjére bukkant.

Móricz Zsigmond a nyomortelepeken mosolygó embereket látott. A jó polgári olvasó részére valószínűleg felháborító, hogy inséges emberek is mernek mosolyogni. Ne tessék felháborodni! Megsúghatjuk, mi találkoztunk már ugyanazoknak a nyomortelepeknek ugyanazokkal az inségesseivel, akikkel Móricz Zsigmond, olyankor is, mikor nem mosolyogtak. Viszont megértjük azt is, hogy Móricz Zsigmond igazán kellemes és közvetlen megjelenése a legszomorúbb arcokat is felvidítja.

„Ezek az emberek általában nyugodtan alussanak. Ahhoz, hogy valaki idekerüljön, igen fontos kellék, hogy nyugodtan tudjon aludni.”

Ezt Móricz Zsigmond állítja. Meg a következőket is:

„Hogy valaki idejusson, ahhoz igen nagyfokú infantilis egyszerűség is kell. Gyermekek ezek a szegények, akik így lecsúsztak és ilyen setét mélységbe jutottak. Mintha ki volna operálva a lelkükből a kemény, harcos emberi tulajdonság, a pénzkereset és pénzmegettartás nagy műveletéhez szükséges Energia“... „Nincs az a mélység, ahonnan fel ne lehessen emelkedni, ha valakiben energia van és centripetális gyűjtőképesség.”

Jól van Móricz Zsigmond. Ez nem csak Nemzeti Színház, hanem már majdnem akadémiai tagság. Csak tessék megnyugtatni a nem

létező társadalmi lelkiismeretet, hogy aki szükségletábrába szorult, vagy akit onnan is kilakoltatnak, az nem is érdemel mást. Egyéni hibák, nem pedig a társadalmi és gazdasági rendszer bűneinek következménye ez.

Móricz Zsigmond szép bajuszát hónapokig bámulták annak idején az egyetemen. De nem üldögélt hónapokon keresztül a munkaközvetítőben. Nem állt az épülő házak elé, ahol huszan-harmincan lesik a munkát. Azt a munkát, amire a véletlen szerencse, nyolc, vagy tíz másik embert állított. Nem kérdezte meg, hogy a szerencsések „centripetális gyűjtőképesség” mennyit tud összekuporgatni véges munkanapok alatt, a végtelen munkanélküliség idejére.

Nem értjük Móriczot. Micsoda ördög bűjt beléje, hogy a cikk egyik helyén a munkavágyat a vagyonszerzés ördögével azonosítja? És hogy kerülhet bármilyen Móricz-írásba olyan mozgigecses elképzelés, hogy abból a fiúból, akit munkaadója úgy megdolgoztat, hogy estére már futbalrágásnyi ereje sincsen, az ilyen szegény, megnyomorított gyermekből hihetőleg gyáros lesz?

Ezek után bajosan tekinthetjük pusztán nyelvi tévedésnek, hogy a szükségletások lakói a fővárostól nyolc pengős haviségelt kapnak. Haviségelt (négy pengőtől, nyolc pengőig) a főváros csak legritkább esetben és akkor is teljesen munkaképtelen, hatvanöt évüket betöltött inségeseknek ad. Ezek pedig éppen Móricz zárósorai értelmében nem kellene, hogy részülnének ebben. A sorok így hangzanak: „Az inséglakások lakói tulajdonképpen az emberiség gyermekei. Kell, hogy a közösség gondoskodjék róluk s ezt már azzal magával megérdemlik, hogy gondtalanul végzik az emberi faj fenntartásának feladatát.”

Ej, ej, Móricz Zsigmond! Heréknek méltóztatik tekinteni minket előkelő beérkeztségében? A munkanélküli aratóval, kubikkussal, kováccsal, áccsal és újságíróval szemben a társadalomnak nincs is más feladata, minthogy újabb bérlenyomó munkanélküli tábort világra hozását követelje tőle?

Egy szép song két sorát üzenjük Móricznak:

„Csak légy egy évig munka nélkül, — Légy ágyrágó, elhagyott.”

Jóllehet Móricznak nem kell ettől tartania. Az elszegényedés útját nem ismeri. Az érvényesülését annál jobban.

IRODALOM :

HATVANY LAJOS: *Egy székelty nemes, aki feljédezte a demokráciát.* (Káldor könyvkiadó 1934.) *Hatvany Lajos* „Katedra nélkül” címmel irodalmi szemináriumot kezdett, mégpedig szeminarumát nem hallgatóknak, hanem — olvasóknak tartja. Mondanunk sem kell: kitörő örömmel üdvözljük ezt a kezdeményezést. *Hatvany Lajos* katedra nélkül is katedrán ül, komoly és alapos studiumokat folytat és büszke lehet munkája eredményére. Nálunk amugy is csak egynéhány széplélek érdeklik komolyan problémák, pláne irodalmi, kultúrhistoriai problémák iránt s így csak hálások lehetünk a véletlennek, hogy a „Schönggeist” *Hatvany*nak érdeklődését erős tehetséggel áldotta meg. Első kötete *Böloni Farkas*ról, erről a teljesen elfeledett emberről szól. Korában a legkiválóbbak díesérték, egy Wesselényi, Kossuth, Széchenyi lelkesedtek érte s könyvalakban megjelent amerikai utinaplójáért; míg ma? Még irodalomtörténekek is legfőllebb nevét hallották csupán. *Hatvany* vezetésével briliáns képekben bontakozik ki *Böloni Farkas* minden meglátása, vívódása és kétségbeesése, mellyel hazája elmaradottságát, nyomasztó, gögös, bürokrata, protekciós feudalizmusát szemléli. A külföldi mintaképet idézi örökösen, de minden sorában érződik, miért voltaképpen mindez. Hogy is írja *Böloni*? „Megasalódtam hazámnak morális erejében, alig van tíz ember, ki értené, mit kell tenni... a nagyobb rész, még csak médibu!, önhasznóból, ravaszágból liberális, kevesen gondolkodtak komolyan a szabadságról, annak szelleme nem vált még vérré bennök... S lehet-e többet remélni törvényeink mostani állásában? ... külső vagy belső megrázkódtatás, sanyargatás és inség kell, hogy felébredjen a büns henységéből.” Igen. Külső vagy belső megrázkódtatás! Vajjon mit mondana ma *Böloni*? És mit mondanának mind a többiek, akik látó szemmel nézték hazánk viszonyait s akik soha el nem érthették, hogy szavuk termő talajra talált. Jobb erre nem is gondolni. *Hatvany* csak munkálkodjék, ássa ki a porból megnevert kedveseit, gondozza őket, juttassa napvilágra s higgye nagy, erős bízakóással, hogy lesz itt még egyszer minden másképp is.

Dénes Béla.

NAGY LAJOS: *Kiskúnhalom.* (Pantheon). „Kiskúnhalom nagyközség, Budapesttől délre a Duna mellett fekszik, a folyamtól körülbelül egy kilométernyire, a fővárosból vonattal, még pedig a fővonalról, átszállással a vicinálisra, nem egészen három óra alatt érhető el. A harmadosztályú jegy ára 3 pengő 90 fillér. A hajó valamivel olcsóbb, de az út időtartama hosszabb. A szomszédos Dunaszénes községnél van hajoállomás, odáig négy óra, onnan gyalogosan, jól kilépe 30—35 perc”.

Így kezdődik a regény s ugyancsak a pontosággal, mindenre kiterjedő figyelemmel, az árnyalatok tökéletes kihangsúlyozásával folytatódik. Sehol egy perency kitérő és sehol semmi mellébeszélés. Mondatai keményen koppanak mint egy magabiztos férfi léptei. Elvet minden dízt és minden fölösleges cícomát. Ilyen „egyszerűen” csak olyan író mer írni, aki tökéletesen ismeri a mesterségét.

Öt vagy hat egymással párhuzamosan haladó történet a regény. Az alakok szárai vonulnak fel e néhány történetben, alakok, akiknek apró, kínzó elemekből önszetevődő lelki állapotát kifogyhatatlan invencióval vizsgálja fel az író. Képeket, jeleneteket sorakoztat fel egymás után, jeleneteket, amelyeket egy mély, sajjó, férfias líra tart össze és kerekít egésszé.

Ez a líraiság az, ami kimentette *Nagy Lajos*t a naturalizmus útvesztőiből. A „Lecke”, „Bérlház”, „Úteai baleset” című novelláskötetei már ennek az új, lírai periodusnak értékes és érdekes darabjai, de a „Kiskúnhalom” eddigi írói tevékenységének csúcsteljesítménye. Egy író teljes diadalát jelenti e könyv, anyaga felett. Noha aránylag kevés helyen fűz érzelmi kíséretet mondanivalóhoz, de már abból, ahogyan alakjait összeválogatja, ellenállhatatlanul tör elő a lírai hév. Varga Mihály például, aki „nem ünja meg a kapadást, mert érdeknek sem találja. Valami más, egészen más vezéresillag ragyog az ő szeme előtt, amikor gépies egyformasággal, fáradhatatlanul emeli és vágja a földbe a kapát, hajol, lép, gondosan figyel, itt nincs fellebbezés, itt muszály früstökig, délig, estig, egyik napon és a másikon, egyik esztendőben és a másikkban, az élet elfogytatig, ha fáj is a dereka, akkor sem gondol rá, hanem mintha minden egyes kapavágás s a kapavágások végtelen sora önbiztató hajsza lenne, tovább, tovább, újra tovább, muszáj, nem fáj, egy csöppet sem fáj”. Vagy Kara Péter, aki ül a kunyhója előtt, nézelődik és a dinnyéjét őrzi. „Néz, szinte ezt le-

hetne mondani, nem is gondolkodik. Hogy valamit, bármit különösen megfigyeljen — diny-nén kívül — ilyen ötlete nem támad. Hogy olvasson valamit — efféle vágya egyenlő lenne a esodával. De azért nem unatkozik. És jól érzi magát. Egészséges, semmi testi-lelki rossz nem bántja, él, él bele a világba, ha majd megkell halnia, akkor sem ijed meg valami különösen, talán annyira nem tudja majd, bármily beteg-ség lepi meg, hogy már meg kell halnia, mint ahogy azután sem tudja az idő végtelenségéig, hogy már meghalt...“ Ezek az alakok egy mély líraiság tüzen olvadtak át, mielőtt egyáltalán felbukkantak az író fantáziájában.

Minden eddigi írásműtől, amely a falu igazi, — tehát nem a felszínen jelentkező, kintről könnyen megfigyelhető — életét akarta feltárni, merőben különbözik e könyv. *Nagy Lajos* nem egy elve fölvett nézőpontból tekint a falut. Számára Kiskúnhalom nem csak egy poros, piszkos, kultúra nélküli fészek, de nem is muskátlivirágos ablakok és ákáfák alatt andalgó szerelmesek gyűjtőhelye. Érdekes, hogy hősei életében aránylag milyen kevés szerepet játszik a szexualitás, ellentétben a naturalista regények parazitahőseivel, akikben mindig túlárad a férfiaság, mert a kendőzősnek ez is egy módja: a konfliktusok szexuális területre való áttölése.

Amint már mondtam, *Nagy Lajos* írói tevékenységének esúcsteljesítménye e könyv. Újat jelent falu és parasztszemlélete, újat jelent irodalmunkban formáját illetően is, sőt újat jelent mint szociográfiai munka.

Forgács Antal.

Kölcsönkönyvtár és könyvkereskedés: GONDOS SÁNDOR, Andrassy-út 67.

PEARL S. BUCK: *Kwei-Lan vergődése.* (Palladis kiadás 1934.) *Pearl S. Buck* első könyvét már méltattuk. Bizonyos, hogy egyike a legértékesebb könyveknek. De az még nem volt bizonyos, hogy írónőjüknek többi kötete fölér-e az Édes Anyaföldhöz. Hiába próbálja valaki magát teljesen és tökéletesen beleélni egy fölé fajilag is idegen nép lelkébe, rendszerint ez nem szokott sikerülni. Lehetnek és adódnak szerencsés pillanatok, amikor érzi, tudja, hogy a legmélyre tapintott, de ezek a pillanatok hamar elszállnak a jó azoknak, akik képesek e ritka pillanatok megrögzítésére. Már ez is elég, hogy valakinek maradandó értéket biztosítson. Nos, úgy látszik *Pearl S. Buck* nemesak pillanatot rögzít meg. Úgy látszik, ez az amerikai asszony végleg elszakadt fajságától, hogy beolvadjon a kínai fajságba, hogy magába szívja és könyvein át rezonálja a kínai lélek mámorító és mákonyos illatát. *Kwei-Lan* kis kínai

nő, akit évezredek tradíciók szigorú tiszteletben tartásával neveltek föl s mégis, ezek az évezredek költelének gyökeinek bizonyulnak a modern kínai férj szerelmével szemben, mert a szerelem mindent legyőz s évezredek faji gyűlölet és keserűség olvad a semmibe a testvérfiú amerikai asszonyával szemben, mert a szeretet mindent megért s mindeneket átfog. Ez lenne a tanulság, de ez a tanulság nem *Lao-Tse* böles szavain keresztül, hanem hétköznapi életsorsok lassú áramlásán át — hiába... Kínában még nem ismerik a „tempó“ fogalmát s ha egyebet nem, de ezt irigyelhetjük tőlük — szűrődik le s oly művészettel, halkán és észrevétlenül lopakodik be tudatunkba, hogy soha onnét ki nem mehet. És ez *Pearl S. Buck* legnagyobb érdeme. Tudjuk, egyre többen tudjuk, hogy „ex oriente lux“, keletről jön a fény, de szükségünk van vezetőkre s *Buck* asszony, egyetemi tanár, írónő, ki megundorodott és végleg elvált attól, amit „fehér emberek civilizált világá“-nak neveznek, kétségtelenül a legjobb vezető. — A magyar fordítást *Zigány Árpád* végezte igen jól.

Dénes Béla.

Dr. Frigyes Julia kölcsönkönyvtára
Angol, francia, német könyvek.
Legolcsóbb szórakozás!
Legnívósabb élvezet!
Legkönnyebb nyelvtanulás!
Budapest, IV., Veres Pálné-u. 8. T. 83-2-08.

DR. ROYKÓ VIKTOR: *Előadások a francia forradalomról.* (Kiskúnfélegyháza, 1934.) Amikor, mint napjainkban a bolsevista, fasiszta hitlerista és velük rokon egyéb ideológiaiak részéről annyi támadás éri a liberalizmust és annak állítólagos szülőanyját, a francia forradalmat, nem lehet csodálni, hogy akad valaki — dr. *Roykó Viktor* személyesen — aki hatalmas védőbeszéd megírására vállalkozik a leószárolt francia forradalom mellett. E vállalkozás magában véve is heroikus és tiszteletet parancsoló. Még heroikusabbá válik azonban akkor, amikor azt igyekszik bebizonyítani, hogy a francia forradalom eszmekörében nemesak a liberalizmus gondolata lelhető fel, hanem a polgári szocializmus eszirája is és a baj csak abban áll, hogy amíg az előbbi megvalósította a francia forradalom, addig az utóbbit már nem volt ideje megvalósítani. Mi tehát a teendő *Roykó* dr. szerint? Vissza kell térni a francia forradalom ideológiájához és lerázva diktatúrát, autarkitát, történelmi materializmust, megmindenféle kollektívizmust, (!) érvényre juttatni a nagy forradalom szabadságon, demok-

ráción és magántulajdonon alapuló polgári szocialista elveit.

A végkövetkeztetésben nincs is közöttünk nagy nézeteltérés. Bizonyos, hogy jövő fejlődés gyanánt egy ilyen polgári vagy inkább — kevésbé félreérthető kifejezést használna, — individuálszocialisztikus irány lenne kívánatos, amely tiszteletben tartva az emberek egyéni, önálló gondolkodáshoz és egyéni, önálló életvezetéshez való jogát, csupán ott alkalmazna korlátokat, ahol ezek a jogok a másik ember hasonló jogaiba ütköznek. Gazdasági terten tehát felszánta a nagybirtokokat, földhöz juttatná a parasztnak, államosítaná a hitelszervezetet, az iparvállalatok hasznábat pedig részlettené a munkásokat és meggátolná a mértéktelen vagyonok keletkezését. Ebben egyetértünk *Roykó*-val mindannyian, akik egy jobb, emberibb világot szeretnének építeni a mai felfordulás helyén, — de mégsem hagyhatjuk bírálat nélkül könyvét, mert részleteiben alkalmas fogalomzavar keltsére.

A kollektivista ideológiák éharcosai ugyanis azt hirdetik, hogy a francia forradalommal kezdődött liberalizmus kora lejárt és ebben, el kell ismerni, nekik van igazuk. A tiszta humánus elveit valló ember nem lehet híve egy olyan teóriának, amely a gazdasági dogmák szentségének és érinthetlenségének jelszavával a legborzasztóbb válság idején is teljes passzivitásban marad, nem törődve ezernyi emberélet pusztulásával. *Roykó* dr. szerint ugyan a diktatúrák elnyomása sem teszi boldogabbá az emberiséget és ebben a tekintetben neki igaz van. Sőt abban az állításában is, hogy a marxi fejlődélmélet megbukott (nem téveszthető össze a történelmi materializmussal) és bár premiszai, — tökekonzentrálódás, elproletarizálás, válság, — sorra bekövetkeztek, mégsem hozták létre a marxi konklúziót, a proletárok osztályuralmát, hanem éppen ellenkezőleg, a legtöbb országban *reakciót szültek*. — Mindezt helyesen állapítja meg *Roykó* dr. és mégis fogalomzavart kelt. Mi ennek az oka?

Az ok ott keresendő, hogy bár eltemeti a marxi történelemszemléletet, nem állít helyébe egy másik, egységes újat. A marxi fejlődélmélet főleg *vonalevezetésben* bukott meg: az emberiség fejlődése nem egyenes vonalban, hanem antitézisekben, ellentétben halad s itt is az akciót követi a reakció és csak aztán hangolódik össze az addig divergáló két irányvonal. Így a gazdasági szabadság elfajulása, mint akció, hozta létre a diktatúrának, mint reakciónak szükségességét. Bizonyosán válik ebből, hogy nem a régi liberalizmus, de nem is a gazdasági elnyomásban nyilvánuló diktatúrák jelentik a kiegyensúlyozó középvonalat, amelyen az emberiség jövő gazdasági berendezkedése fel fog épülni, hanem minden valószínűség szerint az

individuálszocializmus, amelynek számára a diktatúrák, mint a gazdasági liberalizmus reakciói, készítik elő a talajt. S a jövő politikai berendezkedése sem a diktatura lesz, de nem is a régi demokrácia, hanem a kettőt összehangoló olyan rendszer, amely épségben hagyva az állampolgári jogokat, bizonyos formájú kiválasztás által mégis csupán az arra hivatottak kezébe teszi le a közügyek közvetlen intézését.

Ez a helyes történelemszemlélet hiányzik *Roykó* dr. könyvéből, pedig ő éppen történetileg akarja a kívánatos fejlődés vonalát megrajzolni. E szemlélet helyett csupán *történeti példaként* szolgál *Roykó* dr. a francia forradalommal, holott társadalomfilozófusnak és politikusnak megvalósításra szánt ideáként sohasem szabad a multba szaladgálnia, mert megváltozott körülmények, mindig megváltozott megoldásokat is igényelnek. Az individuálszocializmusnak nem tesz jó szolgálatot az, aki példaként a francia forradalmat állítja föl, mert ezzel csak okot ad a megkérdézésre: „hol volt még akkor a mai gépkultúra és hogyan lehet az akkori viszonyokat a maiakkal azonosítani?”

Roykó dr. igyekezett, amellyel az individuálszocializmusnak mindenáron történeti alátámasztást akar adni s ezenkívül liberalizmussal, demokráciával, sőt technokráciával összhangba hozni, végeredményben úgy hat, mint ha egy kis gödörben elásott gyémánt megtalálására gépeket állítana, vastraverzeket szerelne fel és aknákat fúrna, mikor pedig mindezzel az óriási segédlettel sikerült a gyémántot kihozni, bevonná ezüsttel, hogy — szebben csillogjon!

Mindamellet *Roykó* dr. műve sok becsületes szándékkal és igaz idealizmussal megírt könyv. Márpedig manapság nem találkozunk olyan gyakran becsületes szándékkal és idealizmussal, hogy ne kellene mélyen leemelünk kalapunkat, ha valahol mégis rábukkanunk.

Herczeg István.

Minden új magyar, német, francia és angol könyvet megtalál az

UJSÁG

kölcsönkönyvtárában.

Kölcsöndij az Ujság előfizetőinek P 1.— havonta; nem előfizetőknek P 1.50.

Naponta lehet cserélni.

Házhoz küldi a könyveket.

SZEKELY BÉLA: *Te gyeredek...* (A modern gyermeknevelés kézikönyve. 1934. Bibliotéka kiad. 144. o.) Az élet praktikus kérdéseivel foglalkozó munkák fenyegető veszedelme: nem tudnak megmérkőzni a mindennap változatoságával és elveik ideális volta nem alkalmazható a napi tevékenységben. A nevelés munkája és az azt vezető gondolatok közt is űr van, melyet csak akkor lehet áthidalni, ha a nevelő csak vezető gondolatnak látja a kézikönyv szabályait és mindig a gyermeknek és a helyzetnek megfelelően cselekszik. — *Szekely Béla* ki-kerülte az első veszélyes sziklát: nem helyezkedett szkolasztikus álláspontra és nem *egy* tan alapján írta meg könyvét, válogató és egyeztető módszere nem meréven freudi, adleri vagy watsoni, mert visszafordul a régi iskolákhoz is és konzervatív marad, ha ott valószínűbbet is és élethez közelebb állót tud találni. Tudja, mit kell adnia: egy könyvet *a gyerekek életét élő anyáknak*. Ez az élet pedig már a fogamzás előtt keződik, nemcsak genetikai, hanem a gyerek születését megelőző hangulati tényezők befolyása szempontjából is. És a gyerek jövőendő tulajdonságaira nézve legfontosabb a fogamzást követő 6–7 év. Ennek az időnek lelki-teszt történetét adja *Szekely Béla*. Szerencsés kézzel és érzékkel, helyesen elegyíti a tudományt és a praktikumot. Nem ad pusztá elveket, hanem jelenetekkel magyaráz, mintákat mutat. Az elvi álláspont dokumentációját tisztán látjuk, midőn a helytelenből elindulva a — nem kívánt eredményt mutatja, rögtön rá azonban utasít: így eselekedj, akkor célod felé haladsz. A cél értékanti fogalmazása mégsem domborodik ki kellő erővel. Az egyetlen lehetőség és a természetből következő valóság az a *Jó*, melyet célgondolatként *könyve élére* kelett volna tűznie: közösség, szeretet és munka. (Adler). Ebben a sorrendben megy fel a gyermek az emberi lépcsőfokokon, hogy önös lényből szociális egyéné váljék. — *Szekely* nevelési alapelve; nincs szellemi eleve elrendelés, az ember szellemi készségei teljesek a neveléskor, a nevelőtől függ, mily értékeket teremt. Mi hiszünk azonban az ember testi-lelki egységében; ebből következik, hogy még kompenzációval sem tudjuk teljesen ellensúlyozni azon kvalitás-lehetőségek hiányát, mely a gyerekek együtt született. Nem *faji* fensőbbég (kulturánp) gondolatanak hirdetése ez, hanem előző életek körülményeinek értékelése: egy ember élete nem az emberi élet.

Szekely Béla könyvének másik hatalmas értéke: gyökeres optimizmusa. Művében sok tudományos kitérés és gyakorta nyelvbeli nehézség is van, de bizalmának lendülete, jóakarátának teljessége hévvel viszi még az egyszerűbb anyakat is e nehézségeken át.

Erdődi József.

K. HEIDEN: *Geschichte des Nationalsozialismus.* (Die Karriere einer Idee.) Rowohlt Verlag. Berlin. 1933. „Új Európa van keletkezőben“ — ez ma közhely. Nem elintéztett tény azonban, hogy ez az „Új Európa“ milyen lesz. Sok jelentős könyv között *Heiden* könyve mutatja, hogy nem csak a fasiszta Európa, de az új szocializmus is kialakulóban van.

Akik a háború utáni szocializmus történetét ismerik, tudják, hogy az a lassú elköresodulás folyamata volt. Az új, keletkezőben levő mozgalom és szellemáramlat hagyománya nem ebből a korszakból származik; hangja ma még gyenge és csak szellemi áramlatok iránt különösen érzékeny koponyákban kelt visszhangot. De a nézetek mögött új erő is érzi, új és friss lendület, melynek valószínűleg derekas szerepe lesz az új Európa végleges kialakításában.

A német nemzeti szocializmusról írni nagy erőpróba szocialisták számára; az idegen világszemlélet és idegen mozgalom mögött a halálos ellenségesség nehezen túri az „objektivitást“.

Heiden gyűlöli a nemzeti szocialistákat, mint minden szocialista, de erős meggyőződése, hogy az ellenséges mozgalom megismerése és lényegének pontos körvonalazása nélkül a szocialisták nem folytathatnak eredményes harcot a nemzeti szocializmus ellen. Ez őzri meg objektivitását és sok olyan körülményt látta meg vele, amit felületesebb gondolkodók nem fedeztek fel, vagy nem értettek meg.

A könyv nem úgynevezett „történeti materialista“ író műve, aki vakon hisz a társadalom gazdasági tényezőinek elsőbbségében. Mindenesetre meglátszik rajta a képzett marxista, aki a marxizmust a marxista írók többségénél sokkal jobban ismeri.

Az író a mozgalom egyéniségeiből indul ki, szinte előzetes történelemfelfogás, tehát történelmi előítéletek nélkül, de a nemzeti szocialista mozgalom történetén keresztül a német társadalmi rétegek küzdelme csak annál élesebben domborodik ki.

Szakítva hagyományos „marxista“ felfogásokkal, nem retten vissza attól, hogy a párt vezetőin a modern lélektan, a mozgalom szervezetén a modern társadalomtudomány szempontjait érvényesítse.

A történelmi materializmus szokványos értelmezésével szakít; ez igen termékenyvé teszi módszerét. Eleinte talán rendszertelenséget érzünk, de a módszer sokszempontúsága és *H.* erős kritikus szelleme oly sok önálló gondolatot, meglepő analízissel gazdagítja a könyvet, hogy ez az első benyomás a könyv olvasása közben teljesen elvész.

H. nagy történeti jelentőséget tulajdonít a nemzeti szocializmusnak: új világszemléletet teremtett a német történeti jobboldal számára,

átütő erejű mozgalomban szervezte és alakította újjá, eredményesen vitte harcba a baloldalt ellen, mely éppen az időben, önelégültségében elkorrosult.

A nemzeti szocializmus nem félt új elmélektől és módszerektől, ismerte korát és a német társadalmat.

A baloldal egyrésze, (S. P. D.) tartotta társadalmi pozícióit, minden módszer és elmélet nélkül, míg ez nagyobb áldozatokba nem került, aztán esendően visszavonult. A másik része (K. P. D.) világtól idegen dogmatikus hittételek légkörét teremtette meg, mely a német szocialistákat utolsó önnálló gondolatuktól és a tapasztalatok helyes politikai megítélésétől fosztotta meg. Nem csodálható, hogy a német munkásmozgalom „virágzása idején” egyetlen jelentős vezető egyéniséget sem tudott felmutatni.

Heiden végössé következtetései: „Amit a nemzeti szocializmus a német történeti jobboldalnak adott: az új világszemlélet, mint feladat háramlik át újra a baloldalra. Ezt a feladatot a baloldal tizenhárom esztendőig hanyagolta el; száz véleménykülönbség és önféjűség szakította széjjel, míg a jobboldalon az erők gyülekeztek.

A kormányzás és zsákmány élvezetének időrabló tevékenységétől megfosztva, a baloldal valószínűleg egyetlen életlehetőségéhez, új kijózanodáshoz jut el.

A jobboldal világszemléletével egyenértékű világszemléletet kell szembeállítania.

Mert a nemzeti szocializmus a kötöttség, a kényszer és tekintély világa; nélkülözhetetlen, de nem teljes értékű elemek világa, melyek nem válnak tökéletesebbekké, ha őket a szocializmus hamis neve alatt foglaljuk is össze.

„Meg kell gondolni és meg kell valósítani, hogy a szocializmus a szabadságot jelentse és ne a kényszert; hogy a közösség ne ölje ki az emberekből az egyéniséget; hogy a gondolat szabadsága ne haljon el „az eszme iránti” szolgáló engedelmességben: ezt meggondolni és biztosítani a nemzeti szocializmussal ellentétben az új baloldal feladata.”

Biró Gábor.

SZÍNHÁZ:

Színházi beszámoló a kánikulában. Mikor e sorokat írom, még mindig nem érkezett meg a várva-várt eső, még mindig fűlledt a levegő. Éppen a Vigszínház főpróbájáról jöttem ki az elébb, kavargó szél fogadott, az emberek szaladni kezdtek a Lipót-körúton, mert pár csepp lesett, de azután — maradt minden a régiben. Csak a por cserélt helyet, egyéb semmi. És ez a meteorologiai helyzetkép pontosan ráillik színházainkra is. Néha-néha direktoraink kavarnak

egyét azon a porrétegen, amely a színházat, a mi színházunkat elválasztja a ma emberétől — mert van ma színháza is, csak nem nálunk! — a kavarodás nyomán egynehány optimista titkon és hangosan reménykedni kezd s azután — csak nem történik semmi. Már-már betört egy kis új levegő, de hamar siettek új bemutatókkal elfeledtetni pillanatnyi merészségüket. Az orvos meg megy, de azóta bemutatnak darabokat, amelyeknek még a neve is nehezen jut a kritikus eszébe, mikor szokásos beszámolóját kell megírnia.

A *Nemzeti* folytatta szokásos botránykrónikáját, két napig szenzáció volt a *Riport* emlékezetes főpróbája, de csak két napig. Nem történt semmi, bemutatott nem tartottak, a dolog a lovagiaság szabályai és az adófizetők hördülései közepette befejezést nyert. Sietve másik darabra készültek, sietve bemutatják újabb balfogásukat, mely ezúttal *A Pelikán* címét viseli s szerzőként két angol úr neve díszel a színlapon. Nevüket nem érdemes följegyezni, nincs mivel dicsőkedniök. A darabot *Pünkösdi Andor* fordította kiválóan s *Gál Gyulának* van benne egy monumentális jelenete. Olyan, amilyen még *Gál Gyula* pályáján sem sok akad. *Váradi Aranka* igen jót produkál, a többiek igréznek, igréznek. A rendező, ezúttal *Csathó* úr, megint remekelt. A negyedik képben annyira „túlrendezett” egy mozdulatot, hogy enyhé derűbe fullasztotta az egész jelenetet. A darab különben az anyai önfeláldozást magasztalja, ha... ha nem lenne annyira unalmas és érdektelen. Sokkal jobban járt volna a *Nemzeti* is, de a *Belvárosi Színház* is, ha *Harald Bratt* darabja, A sziget, a *Nemzetiben* került volna színre. Talán a *Nemzeti* törzsközönségéhez közelebb áll az a mentalitás, amelynek *Harald Bratt*, oly ékes szószólója amely azonban engem — őszintén bevallom — módfelett fölháborított. Olyannyira, hogy erősen gyanakszom a rendezőre, tán egyedül benne a hiba. Mert ha a szerző szatirának írta meg darabját, úgy remek szatira kerekedett belőle. A Pesten bemutatott darab azonban nem szatira s így — rossz. Elvégre, ha recseg-ropop is egész polgári társadalmunk, berendezésével, intézményeivel egyetemben, ez még nem jelentheti, hogy az ideál — a régi feudális-arisztokrata társadalom lenne, vagy lehetne. Pedig a darab egyebet sem tesz, mint ezt az arisztokrata légkört s „etikát” próbálja elfogadhatóvá, rokonszenvesé s magasan a polgári társadalom fölött állóvá tenni. Mondom: ha szatirának rendezik, sikere lehetett volna. Így meg kellett buknia a darabnak, mert még a Belvárosi közönsége sem fogadhatta el morálját. Az előadás nagyon jó volt. *Beregi* megint feledhetetlen, *Nagy György* rokonszenves, *Boray*, *Zilahy* jó kabinetalakítók,

egyedül *Páger Antal* bukdácsolt ezalkalommal. Kis szerepében egészen nagy alakítást mutatott *Soltész Annie* és kellemes, kedves, tehetségesnek ígérkőzött, finom, a fő női szerepben bemutatkozó *Gordon Zita*. — Még egy darabban szolgált azóta a *Belvárosi Sas-utca* a címe. Nincs róla mondanivaló. Még *Lakatos László* sem segíthetett a darabon. Egészen elsőrangú csak *Gombaszögi Ella* volt. *Sarkadi* tetszett még s *Muráti Lilinek* egyetlen jókaratú tanácsot adhatok. Sürgősen hagyja abba örökös flapper-szerepeit! Igen ártott már vele — önmagának. A legifjabb ujdonság a *Vígszínház*. *O'Neill* „Ifjúság”-ját mutatták be. Sajnos... egy szedőnban kétszer nem történik esoda s az Ifjúság nem veszélyeztet az Orvos karrierjét. Pedig a darab nem rossz, sőt! Egy 1900-ban élő amerikai polgáresalád élete pereg előttünk. Na, pereg, talán túlságosan erős kifejezése a tempónak, amely bizony elég gyakran halad vontatottan, bár vonatottságában is mindig igen sok finomsággal. Ez aztán tényleg szatíra, remek szatírája a polgári családnak s a Vígszínház helyesben tette, mikor rendezésében ezt erősen kidomborította. Szinte nincs is története a darabnak s ami van, az sem fontos. Fontos a helyrajz, a szín és szag, akár *Dos Passos* regényeiben, akivel *O'Neill* föltétlenül rokonságot tart. Nincs történet s mégis előttünk van éles reflektorfényben a polgári, sőt kispolgári családok millióinak története és élete. És hiába járnak *O'Neill* hősei az 1900-as évek ruhájában, tudjuk, érezzük, hogy lényegileg ma is csak így él ennek az osztálynak nagy rétege, pedig közben történt egy s más. Még csak antipatikusnak sem lehet őket nevezni, legjobban a „rendes emberek” kifejezése illik rájuk. Sajnos, ma — más emberek kellenének és még sajnosabb, hogy éppen ezek a „rendes emberek” legnagyobb kerékkötői az új társadalom kialakulásának konzervatívságukkal, konokságukkal. *Góth* és *Góthné* az apa és anya szerepében kiváló, *Tőkés Anna* egyre jobb. Minden szerepében elmélyülőbb s van egy egészen bensős, kiesi mosolya, mely előttem mindig élő szemrehányásként hat: miért nem adtak végre nekem való szerepet, miért kell mindig ilyen parányi szerepekben kiadnom mindazt, ami bennem van? — *Rajnai* kiesit túloz, *Mály*, *Maklárny* kitünőnek, a kis *Szombathelyi Blanka* édes hangocskájával kedvenceünk, *Szörényi Éva*, *Csók István* igen tehetségesek, bár a magam részéről azt tanácsolom, hogy a vízparti jelenetet egészen hagyják ki, nagyon gicces! *Szörényi Éva* így kiesne a darabból, de a siker fokozódnék. — Egy némaszereplőt kell még megemlíteni, *Pártos Erzsit*, aki cselédszerepében fenomenális kabinetszínésznőnek bizonyult. Prognózis: két hét múlva: Az orvos.

NAGY DÁNIEL: Ady Endre: (A debreceni Csokonai-színház eredeti bemutatója.) *Ady*: „a tragikus sorsú költő” — mondja a frázis. És mégis minden tragikum mellett jó drámát írni róla roppant nehéz feladat, sőt nemcsak jót, de egyáltalában drámába sűríteni szétfolyó, víziós életet, alapjában megragadni egyénisége és a közdelmének drámai magját, kielégíteni a reális követelményeket és egyben éreztetni szellemének jelentőségét: mindez olyan művészi szintézist igényel, amely a legátfogóbb tehetségű drámaíróknál is kockázatos vállalkozás lenne. *Nagy Dániel* meg sem kísérelte, hogy a műfaj legelemibb követelményeit kielégítse: mert a díszlet és a dialógus még nem dráma. Minden külsőleges színpadi fogást — szívszerjesztő cigányzenét, misztikus halál-megjelenítéseket, romantikus — diákos ivászatokat, népszínművi parasztfigurákat, szerelmi drámák lemásolt bestiajeleneteit, óeska nizzai szentimentalizmust, modern szavalókórusokat, égi angyalokat, parázs eszárdást, vagy kombinében kigyózó kokott-táncot — egybegyömöszöl és mégsem jön ki belőle a dráma. Az egész nem egyéb, mint *Ady* élete, — hatástalan állóképek nagy dramatiszálva. Mindehhez pedig képzeljük el *Ady* líráját *Pintér* stílusában átírva prózába!

Szintelen, sablonosan sima dikció, tájékoztatlan tapogatózás a színpadi eszközök érdekében és semmi, de semmi *Ady*ból, sem igazi énjéből, sem a korból, amely szédítő örvényeivel vette körül. (Az egészségkorfestés annyi, hogy egyszer a színpalak mögött kiabálják: éljen a háború! és később egy házmester szidja a Nemzeti Tanácsot.) A szerző láthatóan reális akart lenni, azért jellemezte hőseit tehetetlen, beteg félhülyének, akiben a lángszökből esik az örület van meg. — De, hogy az ideálisabb igényeket is kielégítse: belekevert a darabba egy kis földöntúltságot (halál, angyalok) s némi esodás-elemet (*Ady* képe megjelenik a mozdonyon!!) — Mondanom sem kell, hogy e minden izlést nélkülöző összeöntésből élvezhetetlen keverék lett: egy pár órára megelevenedett színházi lekléktár, amelyben a tragikai fenség a burleszk komikumába hull. *Móricznak* tálcaszerepe van, *Révész* becsukja az ablakokat, *Schöpf*lin a bajuszát pedri. De nehogy azt higgyük: valami kompromisszumos happy endről van szó: közlöm, hogy a végén a történelemhez híven meghal *Ady*!

Utolsó impresszió: mennyivel többet ér ennél a „költő életéből vett színműnél” *Ady*nak egy szép sora!

A színészek? Ilyen rossz darabot nem lehet jól játszani.

(Debrecen).

Bajomi Endre.

Dénes Béla.

Minden cikkért szerzője felel.

Az 1934. évi

Mikszáth Kálmán díj nyertese

GERGELY MÁRTA:

A SALAKMOSÓ

A hús esztendő szöve-
munkásként első írásával meg-
nyerte a legnagyobb magyar
regénypályázatot.

A mai fiatalság és a nem csüggedő
életszeretettel himnusza ez a könyv.

Ára füzve P 3.20. Kötve P 4.40.

**A PANTHEON KÖNYNAPI
KIADVÁNYAI:**

Márai Sándor: Egy polgár vallomá-
sai. Regény: könyvnapi ára füzve
P 2.—, kötve P 3.

Egy mozgalmas ifjúság és az utolsó nyu-
galmas békeévek regényes története.

Szép Ernő: Dali dali dal. Regény:
könyvnapi ára füzve, P —.90, kötve
P 1.90.

A kiváló író eddigi munkásságának bete-
tőzése.

Földes Jolán: Mária jól érett. Regény:
könyvnapi ára kötve P 2.80.

Török Sándor: Vidéken volt prima-
donna: Regény: könyvnapi ára köt-
ve P 1.20.

Kozma Andor: Petőfi. Könyvnapi ára
füzve P 1.

Kozma Andor: Turán. Könyvnapi
ára füzve P 1.—.

Donald: Trianon Tragédiája. Könyv-
napi ára füzve P —.80.

NAGY KOSMOS KÖTETEK:

J. Ehrenburg: Lasik Roitschwantz.
E. Ebermayer: Az ifjúság élni akar.
Dos Passos: A 42. szélességi fokon.
Lili Körber: Ruth és a Harmadik
Birodalom.

Egy-egy kötet ára egészvászon
kötésben: P. 3.30.

KIS KOSMOS KÖTETEK:

Werfel: Élhetünk-e Istenhit nélkül?
Kalergi: Stalin és tsa.
Nagy Lajos: Három magyar város.
B. Irlen: Marxizmus, hitlerizmus.
Lukács: Én és mi.
Buk: Túl a marxizmuson.

HORDÓKBAN ÉS BALÁKBAN

érkeznek távoli országokból a Meinl-
céghez a nagy hajórakományok. Ki-
váló szakemberek állítják össze a
legkülönbözőbb fajtákból a világhírű
Meinl-pörköltkávékverékeket.
Meinl-Sao Paulo pörköltkávékverék
finom tejeskávékverék.

14 kg P 350

a kávézacskó a fenti képet viseli.
Vannak természetesen finomabb
avagy olcsóbb keverékeink is.

Meinl Gyula r. t.

TÖRÖK A. ÉS TÁRSA
BANKHAZ R.T.

BUDAPEST, IV., SZERVITA-TÉR 3.
a m. kir. osztálysorsjáték főarúsítói.

Kisérelje meg szerencséjét és vásároljon
osztálysorsjegyet TÖRÖKNÉL.

Elérhető legnagyobb nyeremény

500,000
pengő

NYEREMÉNYHUZÁS

junius 13-án és 14-én

TE IS

tanultál, dolgoztál egész évben: üdülésre és pihenésre van szükséged.

Munkád egész évben a városhoz kötött: zajban, poros egészségtelen levegőben jár-tál mindennap iskolába, egyetemre, iro-dába, műhelybe.

Ezért pihenést és felfrissülést a termé-szetben kell keresned: csöndben, napfény-ben, egészséges, friss levegőn, magadhoz hasonló fiatal lányok közt.

Nekünk is ez volt a célunk eddig közös nyaralásainkkal: vidám közösségben élve és egymásnak segítve sokszorosan érez-tük a nyári pihenés üdítő hatását.

Ezért közös nyaralásunkat idén is megis-mételjük: gyönyörű hegyvidéken, erdő és víz mellett úszunk, futunk, tornászunk, barangolunk, együtt örülünk annak, ami körülöttünk él és virágzik, együtt olva-sunk, beszélgetünk, idegen nyelveken is. Életmódunk egyszerű és természetes, ház-tartásunkat magunk vezetjük; költségeink oly minimálisak, hogy mindenki számára lehetővé tesszük ezt az egészséges, vidám nyaralást.

Csatlakozz te is hozzánk, örömmel vá-runk, siess jelentkezni, mert helyet csak korlátolt számban biztosíthatunk.

Az idei nyarat a Steinernes Meernél, a felső Muhrvölgyben, Sehladming környé-kén vagy Tirolban töltjük el.

Az idei különleges helyzetre való tekin-tettel végleges döntés a hely megválasz-tásában még nem történt, azonban az árak kéthetes nyaralásnál P 150.—, négy-hetes nyaralásnál P 200—220-at nem fog-ják meghaladni.

A nyaralást a Phönix Biztosító Idegen-forgalmi Osztályával közösen rendezem. Részletes felvilágosítást ad

FÁI BORIS mozgásművészeti iskolája
Budapest, V., Visegrádi-utca 14.

Telefon: 26—4—24.

PHÖNIX BIZTOSÍTÓ IDEGEN-FORGALMI OSZTÁLYA
Budapest, VI., Teréz-körút 38. I. EM.
Telefon: 21—8—40.

Jó könyv
Szép kötés

Radó Olga

Budapest, Visegrádi u. 11/a

M. F. T. R.

kisdunai
hajójáratai
megindultak!

Turistahajó
minden vásár-
és ünnepnap!

A legművészebb regény!
A legélesebb állásfoglalás!
A legaktuálisabb riport!

LILI KÖRBER

RUTH ÉS A
HARMADIK
BIRODALOM

KOSMOS KIADÁS.

A legnagyobb siker!